

Årsmelding 2017

Innhold

1. Rådmannens kommentarer	5
1.1 Drift	5
1.2 Brukere og tjenester	5
1.3 Administrativ organisering	6
1.4 Ledelse	6
1.5 Bemanning/ rekruttering.....	6
1.6 Medarbeidere i Tolga kommune	6
1.7 Nærvær	7
1.8 Trivsel.....	7
1.9 Kompetanseutvikling	7
1.10 Internkontroll og HMS	7
1.11 Etisk standard	8
1.12 Likestilling/ diskriminering.....	8
1.13 Arbeidsmiljø.....	8
1.14 Medarbeidersamtaler.....	8
1.15 Samarbeid med tillitsvalgte	8
1.16 Interkommunalt samarbeid.....	8
1.17 Samfunnsutvikling	8
1.18 Konklusjoner/ utfordringer.....	9
2. Økonomisk analyse (alle beløp i kr 1.000)	11
2.1 Investering	11
2.2 Drift.....	11
2.3 Budsjettavvik	11
2.4 Driftsresultat.....	11
2.5 Inntekter	12
2.6 Lån.....	13
2.7 Balanseregnskapet.....	14
2.8 Finansforvaltning	15
3. Utredningsoppgaver 2017	16
4. Rådmannens stab og støtte	17
4.1 Tjenestefomfang og ressursinnsats	17

Tolga kommune – kommune med tæl

4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	17
4.3 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017	19
4.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»	20
4.5 Mål og resultatindikatorer for Rådmannens stab og støtte – samlet	20
4.6 Økonomisk resultat – rådmannens stab og støtte samlet	21
4.7 Oppsummering og konklusjoner - rådmannens stab og støtte samlet.....	21
5. Sektor Samfunnsutvikling.....	22
5.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren	22
5.0.2 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017	23
5.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for – Samfunnsutvikling – 2017	25
5.0.4 Tiltak knyttet mot «Folkehelse» og «Tolga dyrker måltidet»	25
5.0.5 Mål og resultatindikatorer – samlet for sektoren Samfunnsutvikling	26
5.0.6 Økonomisk resultat – sektor samfunnsutvikling totalt	26
5.0.7 Oppsummering og konklusjoner – sektor samfunnsutvikling totalt.....	26
5.1 Kultur og utvikling	27
5.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	27
5.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet.....	27
5.1.3 Oppsummering og konklusjoner	30
5.2. Landbruk.....	30
5.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	30
5.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet.....	31
5.2.3 Oppsummering og konklusjoner	31
5.3. Plan.....	32
5.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	32
5.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet.....	32
5.4 Teknisk.....	32
5.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	32
5.4.2 Oppsummering og konklusjoner	34
6. Sektor Oppvekst	35
6.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren	35
6.0.2 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017	37
6.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Oppvekst – 2017.....	37

Tolga kommune – kommune med tæl

6.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»	38
6.0.5 Mål og resultatindikatorer for Oppvekst – samlet	39
6.0.6 Økonomisk resultat – sektor oppvekst samlet	41
6.1 Barnehagene i Tolga	42
6.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	42
6.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	42
6.1.3 Oppsummering og konklusjoner	43
6.2 Tolga skole	45
6.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	45
6.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	45
6.2.3 Oppsummering og konklusjoner	48
6.3 Vingelen skole og barnehage	49
6.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	49
6.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	49
6.3.3 Oppsummering og konklusjoner	51
6.4 Tolga kulturskole	53
6.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	53
6.4.3 Oppsummering og konklusjoner	55
7. Sektor Velferd	56
7.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren	56
7.0.2 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017	58
7.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Velferd – 2017	59
7.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»	62
7.0.5 Mål og resultatindikatorer for Velferd – samlet	63
7.0.5 Økonomisk resultat- Velferd samlet	64
7.1 Helse	65
7.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	65
7.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	65
7.1.3 Oppsummering og konklusjoner	67
7.2 Institusjon	68
7.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	68
7.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	68

Tolga kommune – kommune med tæl

7.2.3. Oppsummering og konklusjoner Institusjon (Sykehjem og Kjøkken).....	70
7.3 Re-/habilitering og mestring	71
7.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	71
7.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet.....	71
7.3.3 Oppsummering og konklusjoner	76
8. NAV Tolga	77
8.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats	77
8.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet	77
8.3 Oppsummering og konklusjoner	79
9. Interkommunale samarbeid Tolga kommune inngår i	81
10. Investeringsprosjekter i 2017.....	83
11. Investeringer – VAR-området – selvkost 2017	87

1. Rådmannens kommentarer

Årsmeldingen er rådmannens melding til kommunestyret om det som har skjedd i foregående kalenderår. Den skal behandles sammen med årsregnskapet.

Årsmeldingen er et viktig politisk verktøy. Ikke minst i forhold til arbeid med budsjett og økonomiplan/handlingsprogram. Informasjonen i årsmeldingen er derfor i første rekke myntet på å nå politisk nivå. Så langt det lar seg gjøre skal årsmeldingen synliggjøre hva som har skjedd i 2017 og besvare om de mål, retninger og føringer som ble gitt i budsjettet for 2017 er gjennomført.

1.1 Drift

Netto driftsresultat for 2017 er på 6,8 %. Netto driftsresultat er lik brutto driftsresultat, inklusiv avskrivninger minus summen av netto renteutgifter og netto gjeldsavdrag. En ledetråd i forhold til økonomistyring i kommunal sektor utarbeidet av Teknisk beregningsutvalg (TBU) er at et netto driftsresultat over tid bør ligge på ca. 1,75 % (tidligere 3 %).

Det økonomiske resultatet for Tolga kommune i 2017 fremstår som meget bra. I 2014 hadde Tolga kommune et merforbruk på ca. 2,4 millioner. For ikke å havne i ROBEK måtte dette merforbruket dekkes inn i løpet av de to påfølgende år. Vi greide å dekke i dette merforbruket i henholdsvis 2015 og 2016 i tråd med planen som ble lagt. Det vil si kr 750 000,- i 2015 og kr 1 620 000,- i 2016.

Rådmannen har både i 2015, 2016 og 2017 opplevd en organisasjon som har utvist en enestående budsjett disiplin og forståelse for den situasjonen kommunen var i. Netto driftsresultat i 2017 er på kr 11 588 000,- og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 7 331 000,-. På drift er det et mindreforbruk på ca. 3 millioner. Alle sektorer har et mindreforbruk. Det er mindre utgift til pensjon, mindre utgift enn budsjettet på en del tunge områder og generell stor forsiktighet på alle enheter og sektorer. Merinntekten er på drøye 4 millioner. Det er knyttet mot både skatt, inntektsutjevning, rammetilskudd, eiendomsskatt og andre tilskuddsordninger. Mer penger inn er bonus. Styring på egen drift er god ledelse. Alles bidrag er medarbeiderskap i praksis.

Når det gjelder resultatene for de enkelte sektor/enheter fremgår dette under presentasjonen av disse.

Gjennom de tre siste årene har vi styrket avsetning til disposisjonsfondet betydelig. I 2014 var det nært null når vi også tar med merforbruket. Avsettes årets mindreforbruk til disposisjonsfond vil dette være på ca. 22,5 millioner. Det må sies å være både særdeles gledelig og viktig. Det har gitt kommunen et handlingsrom og en mulighet til å kunne håndtere utforutsette forhold.

1.2 Brukere og tjenester

Tolga har et tjenestetilbud som både i kvalitet og kvantitet må anses som bra.

Tolga kommune – kommune med tæl

Kommunebarometeret har over tid vist at Tolga leverer bra og scorer høyt på mange områder. I 2017 inntok Tolga kommune en pallplass gjennom 3. plass. Og det som den første kommunen i Hedmark. Kommunebarometeret ble innført i 2010. Tolga kommune toppet i tillegg i 2017 prestisje kategorien skole.

En kommunes handlingsrom er under stadig endring. Det må man ta høyde for i sin jobbing. Derfor er det helt avgjørende at man greier å skape en kultur som evner å tilpasse seg de rammene man til enhver tid har å drifte for. Rådmannen mener at Tolga har kommet langt i å utvikle en slik kultur.

For tjenesteproduksjon vises det til beskrivelsen av det enkelte sektor/enhet.

1.3 Administrativ organisering

Tolga kommune har en tilpasset to-nivåmodell. Vi er organisert i tre sektorer; Oppvekst, Velferd og Samfunnsutvikling. For sektorene Oppvekst og Samfunnsutvikling har man en enhetsleder med et overordnet koordineringsansvar for sin sektor. Innen Velferd har vi en mer rendyrket sektorleder. En slik organisering gir effekter gjennom mer helhet og god samhandling. I rådmannens stab og støtte inngår; økonomi/lønn, personal, IKT, servicetorget.

1.4 Ledelse

I ledelsen i Tolga kommune inngår følgende: Strategiske ledergruppe; rådmann, økonomisjef, personalsjef og 3 sektorledere. Operativt ledernivå utover de som inngår i strategisk ledergruppe er 9 enhetsledere.

Lederne i Tolga kommune har et stort og viktig ansvar både i forhold til tjenesteproduksjon, utvikling og de ansattes ve og vel.

Lederutvikling er en kontinuerlig prosess. Tolga kommune har faste arenaer og møtepunkt for ledelsen, hvor ledelsesutøvelse/utvikling er en del av dette.

Rådmannen sa opp sin stilling i desember og slutter medio mars 2018. Arbeidet med å rekruttere ny rådmann startet opp i desember 2017 og ansettelse vil finne sted våren 2018.

1.5 Bemanning/ rekruttering

Personalsituasjonen i Tolga kommune er stabil. Kommunen har god tilgang på kvalifisert personell på de aller fleste områder, også der hvor det er snakk om krav til høyere utdanning. Det er å merke seg at antall årsverk fra 2013 til 2017 har gått ned med 15, noen som tilsvarer 10 %. Dette har vært et ledd i forhold til å tilpasse driften til de økonomiske realiteter. Antall årsverk er i samsvar med de behov og oppgaver kunne har og skal løse.

1.6 Medarbeidere i Tolga kommune

År	2013	2014	2015	2016	2017
Antall ansatte	171	164	159	161	154
Antall årsverk	147	138	135	134	132

Tolga kommune – kommune med tæl

1.7 Nærvær

Tolga kommune er IA-bedrift, og det forplikter kommunen til å jobbe aktivt for å øke nærværet i organisasjonen. Målet for tilstedeværelse var satt til 94,1 %. Ved årsslutt viser statistikken en tilstedeværelse på 95,3 %:

År	Fraværsdager	Nærvær	Fravær
2012	1785	94,8	5,2
2013	1633	95,3	4,7
2014	2200	94,1	5,9
2015	1472	96,0	4,0
2016	1556	95,8	4,2
2017		95,3	4,7

Nærværet i Tolga kommune er ekstremt høyt. Ordningen med utvidet egenmeldingsperiode som ble innført fra 01.01.2012 har gitt gode resultater. Det drives en systematisk oppfølging av sykemeldte/ansatte som står i fare for å bli sykemeldt. Tolga kommune har ansatte med meget høy arbeidsmoral.

1.8 Trivsel

Medarbeiderundersøkelse blant ansatte ble gjennomført i mars 2016, men ble ansett relatert både til 2016 og 2015. Svarprosenten lå på 93 %. Dette var en ekstrem høy svarprosent. Svarprosenten har i Tolga kommune tidligere ligget på mellom 74 – 78 %, noe som også anses som bra. Dette var en helt ny undersøkelse som ble gjennomført. Undersøkelsen har mest fokus på motivasjon og mestring. Tolga kommune har medarbeidere med stor grad av motivasjon, de blir motivert og de føler mestring i hverdagen. Ny undersøkelse blir gjennomført høsten 2018.

1.9 Kompetanseutvikling

Tolga satser på medarbeiderskap. «Medarbeiderskap» er et opplæringsprogram utviklet av KS som skal fremme en aktiv, medansvarlig og etisk bevisst medarbeiderrolle der medarbeideren bruker sine ressurser til beste for brukerne, virksomheten og seg selv. Kommunen har utdannet veiledere/kursholdere fra egen organisasjon. Kursopplegget vil bli fulgt opp gjennom årlige kursopplegg for de som er nye i organisasjonen.

I 2017 har Tolga kommune gjennomført et lederutviklingsprogram i samarbeid med KS Konsulent basert på 10-faktor medarbeiderundersøkelse og med fokus på Mestringsorientert ledelse.

1.10 Internkontroll og HMS

Som digitalt kvalitetsstyringssystemet/verktøy bruker kommunen «Compilo», tidligere «Kvalitetslosen». Styringssystemet skal dekke strategi, risikovurdering, dokumentasjon, avvik og tiltak og rapportering i forhold til HMS.

Tolga kommune bruker verktøyet LEAN. LEAN er egentlig hentet fra industrien og betyr slank. Det er utarbeidet et eget LEAN-program for kommunesektoren. Rådmannen ser på bruken av dette verktøyet som et ledd i en kulturbygging som har fokus på å få mest mulig ut av den innsatsfaktoren vi legger inn og som igjen gir gode resultat for brukerne.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) består av tillitsvalgte, hovedverneombud og rådmann/virksomhetsledere som arbeidsgivers representanter. Kommunens IA-rådgiver har møte- og talerett i AMU.

Vernerunder har blitt gjennomført og blir fulgt opp og forelagt AMU. Kommunen har avtale med godkjent bedriftshelsetjeneste BHT A/S på Tynset. BHT A/S deltar ved behov i AMU. I tillegg er bedriftshelsetjenesten mye brukt i forbindelse med oppfølging og tilrettelegging for å forebygge sykefravær.

1.11 Etisk standard

Tolga kommunes etiske retningslinjer ble revidert i 2015. Disse retningslinjene gjelder både for folkevalgte og ansatte. Disse er en del av kommunens personalhåndbok.

1.12 Likestilling/ diskriminering

I Tolga kommunes handlingsplan for Inkluderende Arbeidsliv 2013 ble følgende tiltak vedtatt: *Ved fremtidige tilsetninger i Tolga kommune skal følgende stå i utlysningsteksten: « Som IA-bedrift oppfordrer Tolga kommune kvalifiserte kandidater til å søke uansett alder, kjønn, etnisitet og funksjonsnedsettelse. »*

Tolga kommune tilstreber gjennom sin tilsetningspraksis, å følge opp denne formuleringen så langt det lar seg gjøre.

Likestillingssentret utgir årlig en status for likestilling og mangfold. Statusen er at Tolga kommune scorer veldig høyt på mange parametere. Vi ligger langt over landsgjennomsnittet når det gjelder andel kvinnelige ledere. I den utvidede ledergruppen til rådmannen er kvinneandelen over 70 %.

1.13 Arbeidsmiljø

Arbeidsgiver har hatt lederansvaret i Arbeidsmiljøutvalget (AMU) i 2017. Utvalget har hatt 4 møter. Fast dagsorden på møtene har vært oversikt over nærværet. I tillegg har AMU jobbet med målsettinger for overordna IA-handlingsplan og oppfølging av vernerunder.

AMU har i løpet av året ikke blitt forelagt rapporter om yrkessykdommer, arbeidsulykker, eller tilløp til ulykker, jvf. § 7-2 i Arbeidsmiljøloven.

1.14 Medarbeidersamtaler

I handlingsplanen for i IA-arbeidet i Tolga kommune er det et mål om 100 % gjennomføring av medarbeidersamtaler. Målet for dette er tilnærmet nådd.

1.15 Samarbeid med tillitsvalgte

Møter mellom Rådmann/Stab og Hovedtillitsvalgte har vært gjennomført ved behov og etter en fastsatt møteplan. Det er gjensidig forståelse for at disse møtene bør prioriteres.

1.16 Interkommunalt samarbeid

Tolga kommune inngår i en rekke både formelle og uformelle interkommunale samarbeid. Både det å inngå i og det å søke samarbeid er for en kommune av Tolgas størrelse en dyd av nødvendighet. Dette både i forhold til å levere tilfredsstillende kvalitet i tjenesten, det å kunne ha store nok fagmiljøer og for i det hele tatt på noen områder å kunne rekruttere kompetanse.

Det jobbes regionalt med å sikre mer styring og medvirkning i de interkommunale ordningene. Se hvilke ordninger Tolga kommune inngår i lenger ut i dokumentet.

1.17 Samfunnsutvikling

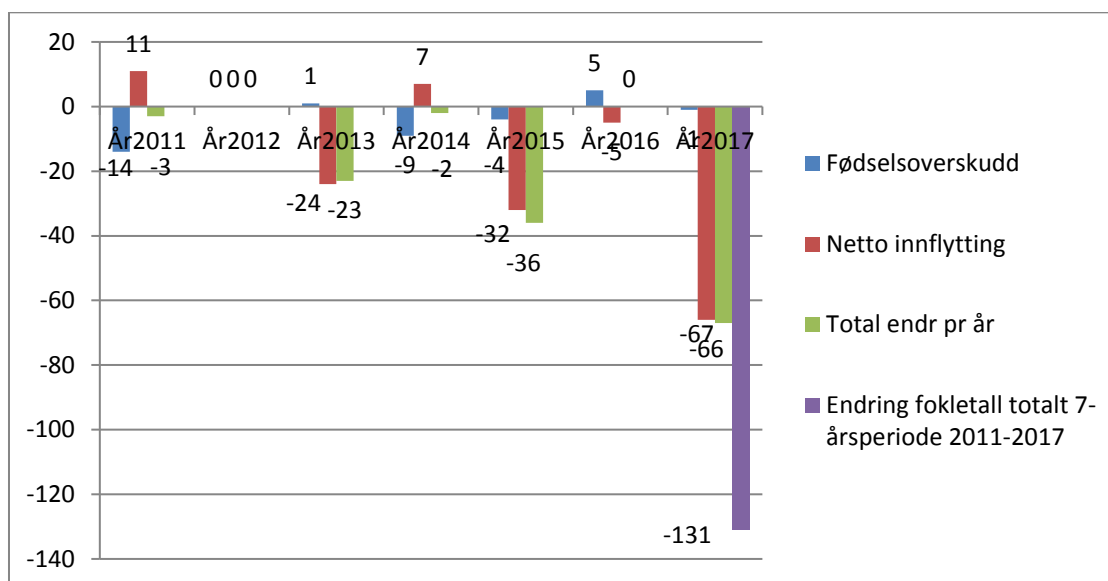
Kommunens fremste rolle som samfunnsutvikler er i forhold til å være både en pådriver og tilrettelegger. Tolga har gjennom mange år vært en aktiv aktør i forhold til å utvikle Tolga som samfunn. Tolga er et lite samfunn og det er ikke til å stikke under en stol at det ikke blir for

Tolga kommune – kommune med tæl

mange å spille på lag med i forhold til denne oppgaven. Det næringslivet som finnes har stort sett nok med å ha fokus på sine kjerneoppgaver. Det hevdes ofte at det er mangel på tilgang på kapital som skaper utfordringer. Finnes det gode initiativ, evne og vilje finnes det som regel også midler å finne. Tolga kommune har sammen med Tolga-Os Sparebank opprettet selskapet Tolga 2020. Har som mål og hensikt å øke folketallet i Tolga kommune gjennom ulike tiltak og handlinger.

Figuren nedenfor: Befolkningsutviklingen de siste 7 årene (2011-2017) i Tolga kommune. I gjennomsnitt denne perioden er det blitt født 16 barn og 19 personer har dødd pr år. Det flytter i gjennomsnitt betydelig flere ut enn det flytter inn.

Befolkningsnedgangen har i gjennomsnitt vært på 18,7 personer pr år de siste 7 årene.

1.18 Konklusjoner/ utfordringer

Tolga kommune leverer gode tjenester og skaper gode resultater. Organisasjonen har veldig mange dyktige medarbeidere, som er fornøyde med og stolte av arbeidsplassen sin.

Kommunebarometeret er et verktøy som rangerer kommunens tjenester. Hvordan den drives, ikke en vurdering av om tjenesten fortjener stemplet god nok eller ei. Dette verktøyet utvikles fra år til år. Tolga har scoret jevnt høyt her over lang tid. 2017 ga altså en pallplass i et felt med 428 deltakere.

I løpet av 3 år har Tolga bygger opp et veldig bra disposisjonsfond. Det gir robusthet og et litt annet handlingsrom enn det som var tilfelle bare for noen år Men det er ingen hvilepute. Stram drift og behovet for å ha evne til å tilpasse driften raskt vil fortsatt være gjeldende.

Nærværet er veldig gledelig og et signal om at det jobbes bra på mange nivå og plan. Det er også et signal om at arbeidsmoralen er utrolig høy. Satsingen på medarbeiderskapet bringer frukter i form av enda mer engasjerte og myndiggjorte medarbeidere. Medarbeiderne er det beste en organisasjon kan investere i.

Tolga kommune – kommune med tæl

Tolga er ett bærekraftig lokalsamfunn. Et samfunn som har plass til alle og der alle på et eller annet nivå er en ressurs og har noe å bidra med. Det ser rådmannen er med å bygge oppunder de kvalitetene og den kulturen som er bærende i Tolga-samfunnet i dag.

Tolga, 1. mars 2018

Stein Halvorsen, rådmann

2. Økonomisk analyse (alle beløp i kr 1.000)

2.1 Investering

Investeringsregnskapet viser et udekket beløp pr. 31.12.17 på kr. 95.000. Det er ingen større overskridelser på investeringsprosjekter i 2017.

2.2 Drift

Tolga kommune deler driften inn i rammeområder (sektorer) som får tildelt egne budsjettrammer. Ved avslutning 2017 viste regnskapet et mindreforbruk på kr. 7 331 000.

2.3 Budsjettavvik

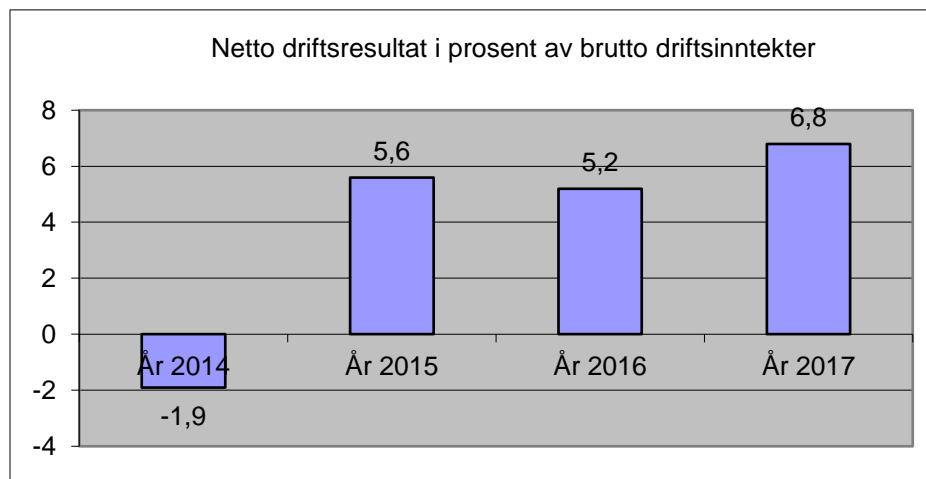
Tabellen viser rammeområdenes budsjettavvik. Forklaringer til rammeområdenes resultater finnes under de enkelte rammeområdenes meldinger.

Budsjettavvik drift 2017 (i 1000 kr)

	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik 2017 (- = overforbruk)	Avvik % Brukt av budsj
Politisk, utvalg og formask disp.	2 039	2 469	430	82,6 %
Rådmann og stabsfunksjoner	7 259	7 633	374	95,1 %
Felleskostnader	4 777	2 650	-2 127	180,3 %
Sektor - Samfunnsutvikling	18 781	19 146	365	98,1 %
Sektor - Oppvekst	36 284	37 813	1 529	96,0 %
Sektor - Velferd	40 001	41 873	1 872	95,5 %
VAR-områdene	-595	0	595	
Kirke og andre trossamfunn	2 091	1 999	-92	104,6 %
Sum	110 637	113 583	2 946	97,4 %

2.4 Driftsresultat

Netto driftsresultat er lik brutto driftsresultat minus avskrivninger og minus netto finanstransaksjoner. Netto driftsresultat i 2017 er positivt med kr. 11.588' mens forrige år var positivt med kr. 8.513'.

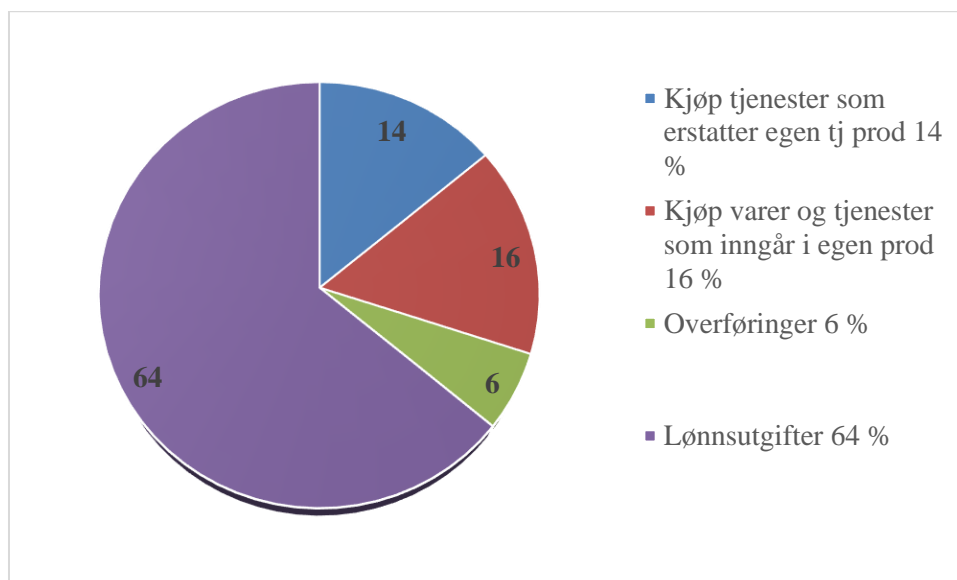

Tolga kommune – kommune med tæl

Som det fremgår av diagrammet er netto driftsresultat i % av driftsinntektene i 2017 positivt med 6,8 %, i 2016 var det positivt med 5,2 %, mens det i 2015 var positivt med 5,6 %.

Anbefalt nivå for økonomisk balanse over tid er et netto driftsresultat på 1,75 % (tidligere var det satt til 3 %) av driftsinntektene. Ved et lavere resultat vil verdiene i kommunesektoren forringes. Årsaken til dette er at avdragene på lån ligger inne i kommuneregnskapene, og ikke avskrivningene som i private regnskaper.

Brutto driftsutgift fordelt på utgiftsarter 2017 i %

Som det fremgår av diagrammet er lønnsutgiftene den dominerende driftsutgiften i kommunen med 64 % av utgiftene.

2.5 Inntekter

Frie inntekter 2014–2017

(i 1000 kr)

	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017
Formue-/innt.skatt	27 453	27 218	30 445	29 844
Eiendomsskatt	2 658	2 659	3 062	3 090
Inntektsutjevning	11 632	13 678	13 072	15 166
Rammetilskudd	64 127	67 094	66 919	68 088
Sum frie inntekter	105 870	110 649	113 498	116 188

Betegnelsen frie inntekter innebærer at disse inntektene ikke er bundet opp til å brukes innenfor spesielle områder. De frie inntektene er økt med kr. 2.690' fra 2016 til 2017. Endringen fremgår av tabellen. De frie inntektene er kr. 1.678 høyere enn revidert budsjett i 2017.

Tolga kommune – kommune med tæl

2.6 Lån

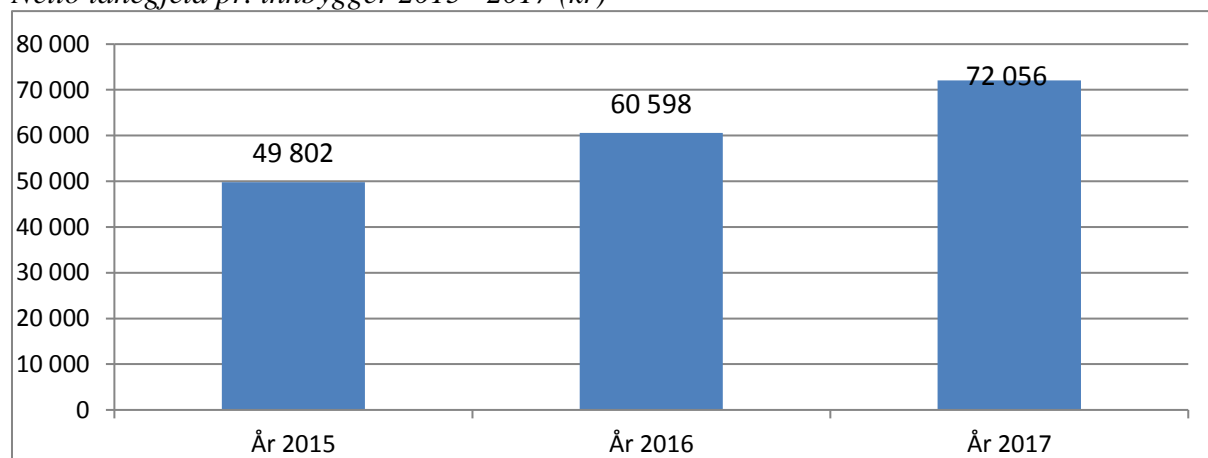
Lånegjeld 2014–2017 (i 1000 kr)

	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017
Lånegjeld pr. 01.01.	86 887	95 379	98 169	103 255
- Avdrag	5 311	4 218	4 260	6 663
- Ekstraord. avdrag	516	503	3 587	0
+ Nye lån	14 329	7 511	12 934	15 311
Total lånegjeld				
31.12.	95 389	98 169	103 256	111 903
- Ubrukte lånemidler	9 167	8 117	6 469	14 819
- Utlån pr. 31.12.	7 739	9 373	9 677	9 995
Netto lån pr. 31.12.	78 483	80 679	87 110	87 089

Med total lånegjeld menes kommunale innlån inklusive husbankmidler til videre utlån. Med utlån menes utlån av husbankmidler. Ubrukte lånemidler er låneopptak der investeringsprosjekter ikke er igangsatt eller fullført samt husbankmidler som ikke er utlånt.

Som det fremgår av tabellen over har kommunens netto lånegjeld i løpet av de siste 4 årene gått noe opp. Tilbakebetalingen av lånegjeld legger beslag på deler av kommunens inntekter. Staten «dekker» renter for en del av gjelda som gjelder utbygging i forbindelse med grunnskolereformen, tiltakspakke skolebygg og omsorgsboliger. Alle lånene i 2017 er nedbetalt i henhold til plan som ble lagt i budsjett for 2017.

Netto lånegjeld pr. innbygger 2015 –2017 (kr)

Diagrammet viser at netto lånegjeld pr. innbygger i Tolga kommune har økt noe de tre siste årene. Offisielt folketall pr 01.01.2018 er 1553.

Tolga kommune – kommune med tæl

2.7 Balanseregnskapet

Balanseregnskap 2014–2017

(i 1000 kr)

	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017
EIENDELER				
Omløpsmidler	40 581	42 969	49 515	66 936
Herav kortsiktige fordringer	14 431	21 430	20 104	11 504
Anleggsmidler	321 407	344 228	358 228	367 478
Sum	361 988	387 197	407 743	434 414
GJELD/EGENKAPITAL				
Langsiktig gjeld	301 299	304 849	317 882	331 774
Kortsiktig gjeld	26 595	21 280	21 739	19 678
Egenkapital	34 094	61 068	68 122	82 962
Sum	361 988	387 197	407 743	434 414

Balansen viser kommunens økonomiske status ved utgangen av året.

EIENDELER:

Omløpsmidlene utgjør likvide beholdninger, kortsiktige plasseringer og kortsiktige fordringer.

Anleggsmidlene består av varige driftsmidler (faste eiendommer og anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler) og finansielle anleggsmidler (utlån, aksjer og andeler).

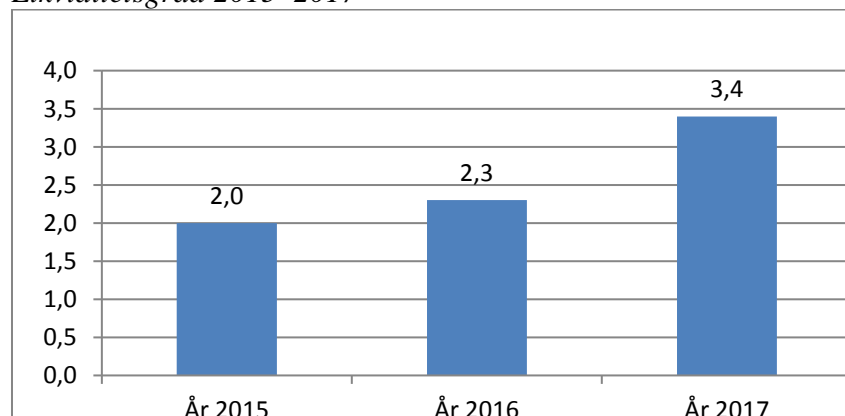
GJELD OG EGENKAPITAL:

Langsiktig gjeld omfatter pensjonsforpliktelser samt lån kommunen har tatt opp.

Kortsiktig gjeld oppstår som følge av tidsforskjellen mellom når anskaffelsen av en vare er kjent og mottatt og når den blir betalt.

Egenkapitalen består av reelle egenkapitalkonti slik som regnskapsmessig mindre-/merforbruk og fond. I tillegg kommer «kapitalkonto». Kapitalkontoen har en særskilt funksjon i kommuneregnskapet. Saldoen viser kommunens samlede egenfinansiering av anleggsmidler, dvs hvor mye kommunen selv har bidratt med til finansiering av anleggsverdiene. Denne finansieringen kan enten være over driftsresultatet, av inntekter i investeringsregnskapet eller ved bruk av tidligere oppsparte midler.

Likviditetsgrad 2015–2017

Tolga kommune – kommune med tæl

Likviditetsgraden viser forholdet mellom omløps-midler og kortsiktig gjeld. Som en norm bør likviditetsgraden være større enn 2,0 for at det kan sies at kommunens likvide tilstand er tilfredsstillende. Likviditeten har i 2017 vært god og vi har ikke hatt behov for å benytte kreditten i banken.

Fondsbeholdningen

2013–2017

(i 1000 kr)

	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017
Disposisjonsfond	2 908	5 834	10 600	15 353
Bundne driftsfond	7 716	8 499	9 051	12 738
Ubundne inv. fond	232	982	264	264
Bundne inv. fond	359	189	489	489
Sum	11 215	15 504	20 404	28 844

Tabellen viser at fondsmidlene samlet har økt bra det siste året. Det bør være et mål å øke disposisjonsfond ytterligere for å sikre stabilitet i økonomien fremover.

2.8 Finansforvaltning

Kommunens midler til driftsformål er plassert i bankinnskudd hvilket er i henhold til vedtatt finansreglement. Midlene er plassert uten binding. Kommunen har ikke plassert og har heller ikke vedtatt rammer for langsiktig plassering av aktiva.

Kommunen har sine lån i KLP-Kommunekreditt, Husbanken og Kommunalbanken. Det meste av porteføljen er i Kommunalbanken. Ca 28% av lånene pr. 31.12.17 har fastrente frem til november 2022. Det resterende er på flytende rente. Det er foretatt ett låneopptak i 2017, som gjelder investeringer for 2017.

3. Utredningsoppgaver 2017

Beskriver de utredningsoppgaver som er gjennomført i 2017.

Tiltak	Beskrivelse	Beskrivelse/Gjennomføring
Ny barnehage – Tolga sentrum og nytt kulturhus	Detaljplanlegge ny felles barnehage i Tolga sentrum. Utrede og planlegg nytt kulturbygg som erstatning for Vidarheim. Gå gjennom og tilpasse bruken av Tolga skole. Arbeidet organiseres gjennom jobbing i en komite. Arbeidet gjennomføres i tråd med kommunestyrets vedtak i sak 81/16.	Mulighetsstudiet ble behandlet i kommunestyret i k-sak 60/17. Det er lagt et løp for det videre arbeidet. Endelig beslutningspunkt knyttet mot utbygging blir behandlet i kommunestyret i oktober 2018. Dette etter anbudsrunder.
Utrede hva vi vil med statusen som nasjonalparklandsby. Statusen foreløpig gjeldende fram til 2018	Tolga kommune og landsbyrådet må finne ut hvordan statusen Vingelen Nasjonalparklandsby kan forankres, arbeids med i framtiden, og gi av effekter. Det utarbeides et eget mandat for oppgaven, og plan for gjennomføring, i kommunestyret i januar.	Dette arbeidet er ikke slutført i 2017. Det er flere årsaker til det. Det legges opp til at man kan behandle en plan innen utgangen av juni 2018.
Hvordan utvikle det interkommunale samarbeidet	Regionen må i løpet av 2017 lande en plan på hvordan man vil styre, organisere og utvikle det interkommunale samarbeidet. Må gjøres i fellesskap for kommunene i Nord-Østerdal.	Det er ikke vedtatt noen plan i 2017. Ordførere og rådmenn jobber videre med denne i 2018. Dette må også sees på som en prosessjobb.

4. Rådmannens stab og støtte

4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Ressursinnsats	Årsverk
Rådmann	1,0
Rådgiver	0,55
Personal	1,4
Servicetorget/IKT	4,1
Økonomi	2,7
Folkehelse	0,0*
Sum årsverk	9,75
Nettobudsjett 2017 (i 1000 kr)	7 633
Nettoregnskap 2017 (i 1000 kr)	7 259
Mindreforbruk	374 (brukt 95,1 % av budsjett)

*Folkehelse er lagt inn under Velferd – NAV og bosetting og inkludering. Stilling er redusert fra 1,0 til 0,5. Stillingen lønnes gjennom bruk av flyktingefond

4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Tjenestene 1000-1050-1060-1070-1100-1910-1915-1940-1941-1951-1970-1980 Politikk, ulike utvalg og formannskapets disposisjonsfond

Her ligger alt som går til politisk arbeid, herunder kommunestyret, alle råd, utvalg og nemder, revisjon og formannskapets disposisjonsfond. Det ble gjennomført stortingsvalg høsten 2017.

1200 Rådmannskontoret

Her ligger lønn til rådmann og rådgiver og annet for å drive kontoret, herunder diverse lisenser, kontingenter, opplæring, abonnement med mer. Oppgavene består i overordnet ledelse og styring, tilrettelegging for politikerne og oppfølging og iverksettelse av politiske vedtak.

1210 Personalkontoret

Her ligger lønn til personalsjef og rådgiver og annet for å drive kontoret. Oppgavene består i overordnet personalpolitikk, herunder å støtte rådmannen, sektorledere/enhetsledere i personalspørsmål, gjennomføre lokale lønnsforhandlinger, ansettelser, samhandling med tillitsvalgte, organisasjonsutvikling, oppfølging av diverse retningslinjer med mer.

1212 Folkehelsekoordinator

Koordinerer kommunens folkehelsearbeid og satsinger. Er fordelt med 0,5 stilling lagt til rådmannens stab og støtte og 0,5 stilling lagt til NAV. Fra 2017 er hele stilling lagt innunder NAV med fokus på jobbing med flyktninger.

1300 Økonomikontoret

Her ligger lønn og annet for å drive kontoret. Oppgavene består av alt som ligger under økonomiforvaltning, budsjettjobbing, regnskap, lønn, med mer. Økonomikontoret har i 2017 jobbet mye med innføring av nytt økonomisystem.

1310 Arbeidsgiverkontrollen

Denne tjenesten kjøpes.

1810 Servicetorget

Her ligger lønn til ansatte i servicetorget og andre kostnader for å drive dette. Oppgavene består i å utøve service i førstelinje for publikum pr telefon eller ved oppmøte, post, arkiv, politisk sekretariat med mer.

1840 IT-konsulenten

Her ligger lønn til IT-konsulenten. Oppgavene utføres dels gjennom FARTT-samarbeidet og dels ved tilstedeværelse i kommunen. Sørge for at kommunes maskinpark innen dette område og kommunes systemer fungerer.

1845 Arkiv

Kjøp av arkivplass ligger her.

1800 Felleskostnader

Dette er delt opp i ulike områder. Herunder inngår ting som rekvisita, telefon, porto, administrasjonsutgifter, Flytthit, interkommunal innkjøpsordning, kantine kommunehuset, IT-drift, personaltiltak, bruk av premiefond, AFP-pensjon og premieavvik.

Tolga kommune – kommune med tæl

4.3 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017

Kommuneplanen har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Alle hovedmål og satsingsområder støttes oppunder med en beskrivelse av: **Vi vil** og **Slik gjør vi det**.

Hovedmål	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Identitet og tilhørighet		
Bolyst og attraktivitet	Tolga 2020 – Tolga går inn med kr 300 000,- pr for å jobbe med økt bosetting	Tolga 2020 er et A/S eid av Tolga kommune og Tolga Os Sparebank. De skriver sin egen årsmelding som legges fram for kommunestyret.
Næringsutvikling	Evaluering – regionale næringsjefer	Ordningen med regionale næringsjefer ble evaluert i 2017. Konklusjonen ble at disse ble avvirket ved årsskifte.
Kommunale tjenester	Kontinuerlig jobbe for å utvikle i de kommunale tjenestene Jobbe videre med å videreutvikle det interkommunale samarbeidet	Tolga kommune leverer bra tjenester. 3. plass på kommunebarometeret er et av bevisene på det. Det jobbes med å utvikle samhandlingen og skape synergier innen alle sektorer og på tvers av sektorene.
Arealstrategier	Få plass ny kommunal planstrategi. Skal si noe om hvilke planer som skal rulleres	Ny planstrategi ble vedtatt i kommunestyret 22. juni 2017, k-sak 37/17.
Sikkerhet og beredskap	Det skal utarbeides ny ROS- analyse og ny beredskapsplan i 2017	Ny ROS-analyse ble vedtatt i kommunestyret i januar 2017, k-sak 8/17. Ny beredskapsplan ble vedtatt i kommunestyret 18. mai i k-sak 26/17.

Tolga kommune – kommune med tæl

4.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Gjennomførings- tidspunkt
Folkehelse	<p>Servicetorget skal være med på å løfte frem aktivitetene som kommunen tilbyr; gymbygget, bassenget, aktiviteter i Hamran, i regi av skigruppa, o-gruppa osv. Gjøre dette synlig på kommunens hjemmeside/facebook/skranke.</p> <p>Starte opp «Månedens tips fra fysioterapeut»: Servicetorget kan legge ut og ta ansvar for å komme i gang med månedlig tips til lavterskelaktivitet/øvelse fra fysioterapeut som legges på hjemmesiden/facebook evt starte Snap med månedlig aktivitetsforslag.</p> <p>Sørge for å ha oppdatert informasjon om aktiviteter som stolpejakten/skijegeren osv.</p>	<p>Legt ut på kommunens hjemmesider. Fra 2018 også på skjerm i servicetorget.</p> <p>Dette kommer i gang fra 2018. Ikke fått noe fra fysioterapeuter i 2017.</p> <p>På kommunens hjemmesider</p>
«Tolga dyrker måltidet»	<p>Synliggjøre «Tolga dyrker måltidet» i skranken, gjennom f.eks storskjerm med informasjon</p> <p>Være behjelpelig med å lage utstilling på biblioteket, vise frem produsenter osv.</p>	<p>Dette blir nå gjort fra storskjerm i servicetorget.</p>

4.5 Mål og resultatindikatorer for Rådmannens stab og støtte – samlet

Verbal beskrivelse av mål	Målemetode/indikator	Forrige resultat / Gjennomsnitt Kommune-gruppe 05	Tallfesting av mål for budsjettåret 2018	Mål innen utgangen økonomiplan-perioden 2020
Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsorientert ledelse (ledelsen legger vekt på å gjøre medarb. best mulig ut fra den enkeltes forutsetninger)> 4,0	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR» Snittverdier pr faktor i medarbeidernes besvarelser. Skala 1-5 (5 best). Snittverdi over 4,0 er bra, over 4,5 er særdeles bra.	3,9 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Medarbeidernes opplevelse av: Fleksibilitetsvilje (egen villighet til å være fleksibel på	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,5 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2

Tolga kommune – kommune med tæl

jobb) fleksibel)>4,0				
Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsklima (kultur for samarbeide og å gjøre hverandre gode)> 4	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,0 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Netto lånegjeld i kroner pr innbygger < Gj sn Kgr 05	KOSTRA-tall, kommunen totalt	56 078/79 997 (2017)	< Gj sn Kgr 05	< Gj sn Kgr 05
Netto driftsresultat i prosent av brutto inntekter >2	KOSTRA-tall, kommunen totalt	6,8 / 2,7 (2017)	>1,75	>2,0
Sykefravær ansatte i prosent < 5 %	Fraværstatistikk	4,7 (2017)	< 5,0	< 5,0

4.6 Økonomisk resultat – rådmannens stab og støtte samlet

Det er noe mindreforbruk både knyttet mot politikk og rådmannens stab og støtte.

Overforbruk på kirke og trossamfunn skyldes tjenesteavtale med kirkelig fellesråd og lovpålagte økte utgifter i andre trossamfunn.

Det er et merforbruk på området Felleskostnader. I all hovedsak skyldes det føringen av pensjonskostnadene. Gir et positivt utslag for sektorer og enheter.

4.7 Oppsummering og konklusjoner - rådmannens stab og støtte samlet

Det ligger mange ulike poster og tjenester til dette området. Det er god kontroll på utgiftene knyttet mot politikk og rådmannens stab og støtte. Avviket på felleskostnader er på grunn av hvordan pensjonskostnadene føres.

5. Sektor Samfunnsutvikling

Sektor Samfunnsutvikling består av tjenestoområdene

- Kultur og utvikling
- Landbruk
- Plan
- Teknisk

5.0.1 Tjenestoomfang og ressursinnsats for hele sektoren

Ressursinnsats	Årsverk
Sektorleder – May Irene Arnevik Løseth	1,0
Landbruk (inkludert enhetsleder)	1,7
Næring/utvikling	1,0 fram til 01.08.2017
Kultur (inkludert enhetsleder)	3,3
Drift (inkludert enhetsleder)	7,0 – 1,75 av stillingene knyttet mot selvkost
Forvaltning (inkludert enhetsleder)	1,5 – 0,85 av stilling knyttet mot selvkost
Renhold	7,5
Miljøvern	0,2 omdisponert til e-skatt for 2017
Sum årsverk	23,2 (22,2 fra 01.08.2017)
Nettobudsjett 2017 (i 1000 kr)	19 146
Nettoregnskap 2017 (i 1000 kr)	18 781
Mindreforbruk	365 (brukt 98,1 % av budsjett)

5.0.2 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017

Kommuneplanen har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Alle hovedmål og satsingsområder i Kommuneplanens samfunnsdel støttes oppunder med en beskrivelse av: **Vi vil** og **Slik gjør vi det**.

Hovedmål	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Identitet og tilhørighet	Vingelen Nasjonalparklandsby. Utredning kulturhus/barnehage. Opprusting av bibliotek.	Pågående bygdeprosess med finansiering gjennom regionrådet. Forprosjekt vedtatt i kommunestyret 23.11.2017. Midler avsatt på budsjettet for 2018, med planlagt oppstart høsten 2018.
Bolyst og attraktivitet	BID prosjekt – videre oppfølging av forprosjekt Tolga som bokommune. Sikre bredbandstilgang. Infrastrukturtiltak Tolgensli. Nye boområder utredning.	Studietur Liverpool og Manchester vår 2017. Videre arbeid med lokal BID i Tolga sentrum i samarbeid med lokale bedrifter, lag og foreninger og Feste AS. Bredbåndsutbygging i utvalgte områder i Tolga og Vingelen lagt ut på anbud i januar 2018. Framdriftsplan laget, fysiske tiltak utsatt til 2018 Arbeidet videre med Hamran i samarbeid med grunneier.
Næringsutvikling	Ny reguleringsplan for området ved Synnøve Finden.	Startes opp i 2018
Kommunale tjenester	Samordne og forbedre saksbehandlingsrutiner Avklare hvilke nærings- og utviklingsoppgaver som sektoren skal prioritere i årene framover.	Kontinuerlig prosess
Arealstrategier	Planstrategi. Arealstrategi (kommunedelplan/omregulering ved skole/kommunehus?).	Vedtatt i 2017 Ikke tatt stilling til

Tolga kommune – kommune med tæl

	Kommuneplanens arealdel? Kulturminneplan	Forenklet revidering planlagt 2018-2019 Planprogram med ny framdriftsplan vedtatt januar 2018. Planlagt vedtatt mars 2019.
Sikkerhet og beredskap	ROS analyser for VAR området, oppdatere beredskapsplaner for området. Ny Beredskapsplan Oppgraderinger vannrenseanlegg og ledningsnett. Forprosjekt ny hovedvannkilde	ROS analyser oppdatert. Beredskapsplan for vann oppdatert 2017 Nytt inntak i Tallsjøen sommer 2017. Nytt vannrenseanlegg ferdigstilles februar 2018 Planlagt oppstart i 2018

Tolga kommune – kommune med tæl

5.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for – Samfunnsutvikling – 2017

Satsingsområder og retning for Samfunnsutvikling i Tolga:

- Aktivt lokalsamfunn
- Bokommune
- Verdiskapning

Satsingsområder	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Aktivt lokalsamfunn	Utredning NPLV.	Lokalt engasjement under utredning. Finansiering gjennom Regionrådet.
Bokommune	BID – videre arbeid som oppfølging av Mulighetsstudien Tolga som bokommune. Gjennomgang av aktuelle reguleringsplaner og andre planer jfr. planstrategi.	Studietur Liverpool og Manchester vår 2017. Videre arbeid med lokal BID i Tolga sentrum i samarbeid med lokale bedrifter, lag og foreninger og Feste AS. Arbeidet videre med Hamran i samarbeid med grunneier. Gjennomført i forbindelse med utarbeiding av kommunal planstrategi som ble vedtatt i 2017.
Verdiskapning	Synliggjøring av verdensarvverdiene. Synliggjøre kommunes verdier gjennom utarbeidelse av kulturminnedelplan. Utvidelse av uthusprosjektet.	Arbeidet med utarbeiding av forvaltningsplan for verdensarven startet opp i 2017. Regionplanens handlingsprogram for perioden 2019-2021 rulleres i 2018. Uthusprosjektet videreføres med sikte på at den skal bli en permanent ordning for alle kommunene.

5.0.4 Tiltak knyttet mot «Folkehelse» og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Folkehelse	Satse videre på «Bondens nettverk». Universell utforming av bygg og anlegg. Trafikksikkerhetstiltak.	Nettverket brukes aktivt, plakaten er oppdatert. Kontinuerlig. Gang og sykkelveg i Vingelen, ellers kontinuerlig arbeid.
«Tolga dyrker måltidet»	Arbeide videre for felles vekst og utvikling innen økologisk og konvensjonell produksjon.	Gjennom blant annet «Landbruksnettverket i Fjellregionen» jobbes det aktivt for felles vekst og utvikling, noe som ble synliggjort da landbrukssjefen fikk prisen «Årets nydyrker» av Røros meieriet og Røros slakteri høst 2017. Det strategiske arbeidet

Tolga kommune – kommune med tæl

	Finne den framtidige formen og organisering av arrangementet Lokalmat Tolga?	til Tolga kommune ble da trukket fram. I 2017 tok Bondelaget over ansvaret for lokalmatdagen. De fikk noe bistand fra kommunen ved planleggingen av dagen.
--	--	---

5.0.5 Mål og resultatindikatorer – samlet for sektoren Samfunnsutvikling

Verbal beskrivelse av mål	Målemetode/indikator	Forrige resultat / Gjennomsnitt Kommune-gruppe 05	Tallfesting av mål for budsjettåret 2018	Mål innen utgangen økonomiplan-perioden 2020
Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsorientert ledelse > 4,0	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR» Snittverdier pr faktor i medarbeidernes besvarelser. Skala 1-5 (5 best). Snittverdi bør ligge over 4 og helst rundt 4,5.	4,0 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Medarbeidernes opplevelse av: Fleksibilitetsvilje (villighet til å tilpasse seg, være fleksibel) > 4,0	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,0 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsklima (lære, utvikle seg, gjøre hverandre gode) > 4	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,0 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Holde seg innenfor gitt budsjettamme	Avvik fra budsjett >100=overforbruk Regnskap	98,1 % (2017)	< 98 %	< 98 %

5.0.6 Økonomisk resultat – sektor samfunnsutvikling totalt

Med unntak av lønn er det krevende å budsjettere på denne sektoren, da det er så mange faktorer som spiller inn, slik som klima, tilstand til teknisk utstyr etc. Nøktern ressursbruk og svært positiv innstilling hos alle ansatte har gitt resultater.

5.0.7 Oppsummering og konklusjoner – sektor samfunnsutvikling totalt

Tett samarbeid i sektoren og mellom fagkontorene gjør at vi leverer gode tjenester til tross for reduksjon i bemanning.

Oppslutningen og bruken av fritidsklubben har tradisjonelt svingt fra halvår til halvår.

Åpningsdagene er blitt forsøkt tilpasset andre aktiviteter. Våren 2017 var besøket dårlig. På

høsten tok bruken seg opp, slik at gjennomsnittsbesøket ble 14,2 personer pr. åpningskveld. Dette er litt under målet for 2017, som ble satt til 17 personer.

5.1 Kultur og utvikling

5.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder – Eivind Moen	1,0
Kultur	2,3
Utviklingssjef	1,0 (t.o.m. 01.08.2017)
Sum	4,3

5.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

1400 Utvikling

Utviklingssjefen sluttet 1. august. Sektoren har brukt mye tid i 2017 til å se på hvordan stillingens oppgaver og prosjekter kan videreføres og slutføres.

2910 Svømmehallen

Svømmehallen har vært åpen for grunnskolen og publikum fra 2. januar til 30. mars, og fra 16. oktober til 22. desember. Temperaturen er videreført med i underkant av 30 grader i vannet. ENØK-tiltak gjennomført i 2015 har redusert energiforbruket. Mindreforbruket er justert i budsjettet for 2018.

4575-4590 Næring

Følgende arbeidsoppgaver har vært prioritert i 2017:

Næringsarbeid:

- Stor omstrukturering som følge av redusert ressurs. Ukentlige møter i næringsteam bestående av ordfører, rådmann og enhetsledere samf. utv. Nært samarbeid med nabokommuner og «Noden» på Tynset, og egen pott avsatt til innhenting av kompetanse.
- Førstelinetjeneste. Kontakt med nyetablerere. Målsettingen er at terskelen for å søke hjelp/støtte skal være så lav som mulig.
- Næringsfond. Tilførsel på kr 242 000,- fra Regionale Utviklingsmidler (HFK) i 2017. Hovedprioritering av midlene for 2017 var Tolga 2020 og nydyrking.
- Bredbåndsutbygging: Tolga kommune fikk etter søknad kr. 3.810.000 til utbygging av bredbånd i utvalgte områder i Tolga og Vingelen. Utbyggingen ble lagt ut på anbud på nyåret 2018.

Kraftutbygging:

- Saken er ferdigbehandlet i OED, og Opplandskraft er gitt konsesjon. Opplandskraft vil ta endelig stilling til om det blir kraftutbygging i april/mai 2018.

Nasjonalparklandbyen Vingelen:

- Diverse koordinatorarbeid. Samarbeid med de andre fire landsbyene

Tolga kommune – kommune med tæl

- Usikkert om det blir overført midler 2018 gjennom organisasjon Norges nasjonalparklandsbyer og kommuner. Lokalt engasjement i Vingelen avgjørende for framtidig aktivitet tilknyttet statusen som eies av Tolga kommune. Bygdemøte i Vingelen godt gjennomført, og det legger grunnlaget for videre prosess med finansiering fra Regionrådet for 2018.

Boligsatsing:

- Oppfølging av Tolgas deltagelse i «Boligsatsing i distriktene»
- «Hamarøy-modellen» brukt på to prosjekter i Tolga sentrum. Begge prosjekter er under oppføring.

Diverse tiltak:

- Trafikksikkerhetsarbeid, inkl. arbeid med ulike tiltak i trafikksikkerhetsplanen. Bl a reguleringsplan G/S-vei i Erlia (til behandling våren 2018).
- Bygging av fortau i Vingelen sentrum.
- Planlegging og opparbeiding av info-plasser langs FV30.

4730 Miljøvern

Kommunens ressurs på dette området ble i 2017 omprioritert til oppfølging av e-skatt.

5000-5530 Kultur

Enhetsleder har vært kommunekontakt og ansvarlig for Den kulturelle skolesekken, Den kulturelle spaserstokken og Ungdommens kulturmønstring.

Tolga kommune var vertskap for utdelingen av Egil Storbekkes musikkpris. Denne gang i samarbeid med Ivaregga SKA. Prisen gikk i 2017 til Bjørn Aksdal.

5010 Biblioteket

	Skjønn voksne	Skjønn barn	Fag voksne	Fag barn	AV- medier	Annet	E- bøker	Totalt
Tolga	1838	13910	763	3239	1237	1145		22132
Øversjødalen	354	17	172		19			562
Totalt	2192	13927	835	3239	1256	1145		22694

Når en ser bort fra utlånet av e-bøker, som ikke er telt i 2017, er det en ørliten økning i utlånet siden 2016. Lån til barn har økt voldsomt. (34,4 %). Mens det er en tilsvarende nedgang i utlånet for voksne (43,5 %). E-bøker ble ikke telt av denne utgaven av Mikromarc 3.

2017 har vært et aktivt år med mange arrangement og aktiviteter. I februar kom Rolf Engan, forfatter av Salome-bøkene. «Blådansen» tok også sted i februar, med John Nyutstumo. Blådansen var et teaterkåseri om Vidar Sandbeck. I april tok arrangementet «Jakten på vottene» sted med Nina Granlund Sæther. I kick-off til «Sommerles» kom forfatterne Jon Ewo og Ingunn Aamot på besøk.

Vandrestillingen «Kongens Nei» tok sted i mai, men grunnet knapp tid, manglende reklame og uheldig tidspunkt, kom det ingen.

Barnehageteateret har vært på besøk i oktober med Haren, Reven og Bjørnen. Barnehagene var gjester.

Nord-Østerdalsbibliotekenes storsatsning nå er Prosjektet «Nysgjerrig?». Med støtte fra Nasjonalbiblioteket og fylkesbiblioteket samarbeider Nord-Østerdalsbibliotekene om

forelesningsrekker for elever fra 3. t.o.m. 7. trinn. Vi kaller det kunnskapsentusiasme. På Tolga arrangerte biblioteket «Mineraler og bergarter» i mars med Hans Petter Borgos og «Sjokoladens historie» med Elise og Håkon Edvard Nesset i oktober. Stort oppmøte i oktober med foredrag, sjokoladedans og premier. Smaksprøver og en prøve for å finne ut hvor mye barna husket av foredraget var også med. Så langt har prosjektet hatt 795 deltagere.

Halloween 31. oktober og 1. november med skummel lesestund og godteri for de minste og film, godteri og informasjonsbrosjyrer til de eldre barna.

Bloggen ble startet opp igjen på høsten. Innleggene kommer også på trykk i Arbeidets Rett. Biblioteket har i 2017 fått tilsagn fra Nasjonalbiblioteket om kr. 80.000 til utvikling av bibliotekarealet.

5200 Kulturvern

Arbeidet med kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer ble påbegynt våren 2016, men har dessverre blitt forsinket, og vil først bli avsluttet i 2018-2019.

Samarbeidet med Uthusprosjektet er videreført med et nytt objekt i 2017.

Det ble i 2017 utarbeidet et nytt skisseprosjekt for etablering av et informasjonspunkt om Verdensarv Røros bergstad og Cirkumferensen og Tolgen hytteplass m.m. i Toljefossen med bruk av den gamle kraftstasjonen. Det arbeides nå videre med finansiering av prosjektet.

5240 Pilegrimsleden

Det er over 20 år siden pilegrimsleden gjennom kommunen ble etablert som offisiell led. Det har i flere år vært påkrevd med en ny runde med rydding og merking av leden. Dette arbeidet ble påbegynt i 2017, og nå med en målsetting om å gjennomføre et årlig ettersyn og vedlikehold av deler av leden.

5210-5220 Sætersgårds Samlinger / Dølmotunet

Sætersgårds Samlinger / Dølmotunet er et av museene i Musea i Nord-Østerdalen, og tilsluttet Anno museum AS, fylkesmuseet i Hedmark. Det ble i 2017 inngått ny konsolideringsavtale mellom Sætersgårds Samlinger og Anno museum.

«Sommeråpent på Dølmotunet» har i perioden 01.11.2016 – 31.10.2017 kjøpt tjenester fra prosjektet «Kultur, natur og idrett som virkemiddel» tilsvarende 20 % stilling. For å redusere de samlede lønnsutgiftene, har antall åpningsdager blitt redusert fra 48 (2016) til 37.

Det ble i 2017 kjøpt inn et nytt stort telt (9x18m). Kr. 80.000 ble belastet driftsbudsjettet. Dette medførte et samlet merforbruk på kr. 70.000.

5250 Bygdebok

Det har i 2017 ikke vært ressurser til følge opp arbeidet med «Tolgaslekt.no».

5360 Nord-Østerdal Musiker

Året 2017 ble fylt med store synlige oppdrag/arrangementer, og flere små samarbeid rundt i kommunene. Stillingen arrangerte KORTREST, en stor folkemusikk-kveld i Tynset kulturhus 29/1 med aktører fra hele Nord-Østerdalen. Stillingen hadde en sentral rolle i den store hyllestkonserten på Os til Bjørn Øyan som tekstforfatter der Nord-Østerdal musiker skrev orkesterarrangement for Nord-Østerdal symfoniorkester, kor solister, komponerte 4 nye sanger som ble urframført og deltok som musikere. Stort og tidkrevende arbeid. Var med og arrangerte Barnas Verdensdag, hadde ansvar for Verdensscenen. Flerkulturelt prosjekt i Skogstua barnehage, Tynset. Flerkulturell musikkundervisning på Introkurs for innvandrere fra hele Nord-Østerdalen på Holmen, Tynset.

Tolga kommune – kommune med tæl

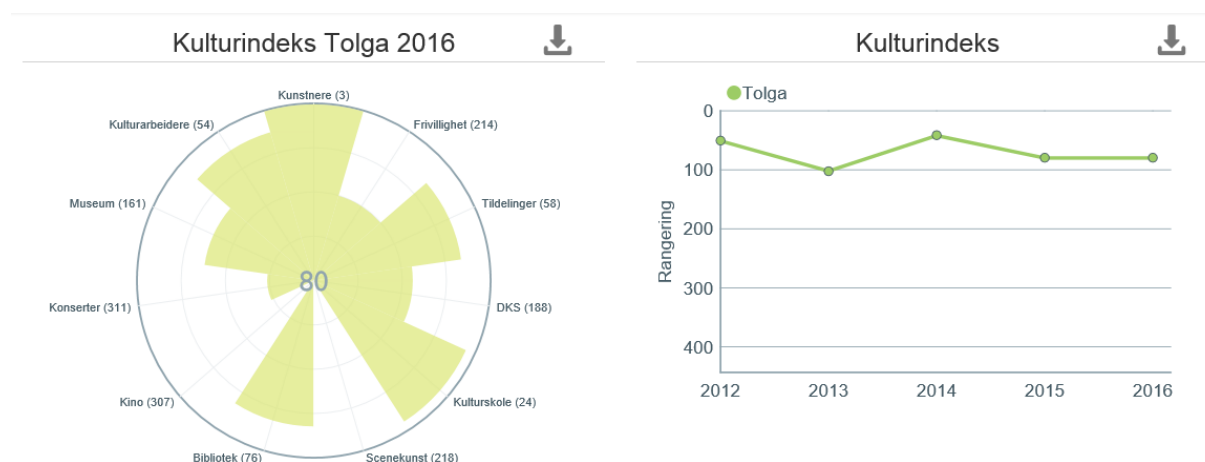
På Tolga: Musikkprosjekt for innvandrere på frivillighetssentralen og Tone hadde kunst/kultur/musikkprosjekt-uke for innvandrere sammen med Helga Storbekken. På Alvdal hadde Nord-Østerdal musiker konsert på Husantunet og deltok i 100-årsjubileum for Baral, med musikalsk samarbeid med indiske musikere.

5460 Fritidsklubb

2017 har vært et bra år for Tolga Fritidsklubb. Etter at klubben endret åpningstider fra mandag 16-22 til onsdag og fredag 17-20, har besøkstallet økt og blitt mer stabilt. Fritidsklubben arrangerte Downhill-sykling i Hamran under «Olsok i Tolga». Klubben har i tillegg arrangert filmkvelder, Halloween-party, juleverksted og junior/senior kvelder. Disse kveldene har vært populære. Med klubbleder tilknyttet oppvekstsektoren har det vært lettere å nå flere barn og vekke interessen deres for klubben. Fritidsklubben har hatt et velfungerende klubbstyre valgt av klubbens brukere. Fritidsklubben fikk kr. 30.000 fra Ungdom og fritid til å oppgradere av diverse utstyr i klubben.

5.1.3 Oppsummering og konklusjoner

De fleste tjenester, oppgaver og prosjekter er utført i samsvar med målsettinger og planer. Tolga gjør det fortsatt bra i norsk kulturindeks (2016), og er rangert som nr. 80, med topp-plassering i kategorien «Kunstnere» (3).

Driftsresultatet for rammeområde 502 Samfunnsutvikling viser et samlet mindreforbruk på kr. 166.000.

- Årsrapport 2017 for Sætersgårds Samlinger og Dølmotunet.
- Årsrapport 2017 for Nord-Østerdal Musiker.

Disse kan lastes ned fra kommunens hjemmeside.

5.2. Landbruk

5.2.1 Tjenestefomfang og ressursinnsats

Virkningsområde/tjeneste	Årsverk
--------------------------	---------

Enhetsleder – Kjersti Ane Bredeesen	1,0
Landbruk/næring	0,7
Miljøvern	0,2
Sum	1,9

5.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

4510-4580 Landbruk, skogbruk, næring

Investeringslysten i tradisjonelt landbruk er fortsatt på et høyt nivå. Utfordringene tilknyttet eiendomsstruktur og kjøreavstander blir stadig mer synlige. Det er store utfordringer å få tak i nok kvote for de som ønsker å utvide innen mjølkeproduksjon, det er også en sterk økning i kvotepris. Det ble i 2017 innvilget tilskudd til bruksutbygging på 2 bruk, ett bruk for kjøttfe, og ett bruk med kombinasjon mjølk og sau. Det ble innvilget en søknad om tilskudd til tilleggsnæring til landbruket, ysting og turisme på aktiv seter med mjølkeproduksjon. Det er i 2017 (2016) gitt tillatelse til nydyrking av 213 (158) dekar fordelt på 10 søknader. Det er behandlet 8 saker etter jordloven og 7 saker etter konsesjonsloven.

Det er god aktivitet i skogbruket, men det er ønskelig med en satsing for å sette fokus på etterslep med foryngelse. Det merkes at mange av skogeierne har liten kjennskap til egne skogressurser, dette både på grunn av liten økonomisk effekt, og liten kunnskap om skogfaget. Den nasjonale satsingen på bioøkonomi kommer mest sannsynlig til å øke interessen for skogen på sikt, noe som er svært positivt. Bjørkeskogene våre, i kombinasjon med beitebruk, kan få særlig økt interesse framover i forbindelse med flisvirke.

Prosjekter/satsinger det er arbeidet med:

«Storfekjøttatsinga i Hedmark», hvor landbrukssjef er sekretær for «Landbruksnettverket for Fjellregionen». Pr. nå 35 deltakere i nettverket. To årlige møter, utarbeidet felles planleggingsdokument. Arbeidet med «Matregionen Røros» er sentral i dette arbeidet, og nettverket ble også lagt merke til gjennom arbeidet med opprettelsen av «Noden» på Tynset. Den regionale viljen til samarbeid er stor, og regionen vår utpeker seg med levende landbruk med stor variasjon i fokus, og et bredt spekter av støttende aktører med godt samarbeid rundt.

5.2.3 Oppsummering og konklusjoner

Bred oppgaveportefølje tilknyttet landbrukskontoret sikrer allsidige og spennende arbeidshverdager, men setter samtidig store krav til koordinering og kommunikasjon. Dette fungerer per i dag godt. Den tverrfaglige jobbingen i sektoren er svært positiv, og styrker det faglige nivået samlet sett.

5.3. Plan

5.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder – May Irene Arnevik Løseth	1,0
Sum	1,0

5.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Sektorleder samfunnsutvikling har også fagansvar for plan. I 2017 er det arbeidet med planstrategi, samt noen andre private og kommunale planer.

Det er gjennom året arbeidet mye med samkjøring i ny sektor samfunnsutvikling. Det er etablert eget forum for saksbehandlere der aktuelle saker tas opp på et så tidlig stadium som mulig slik at vi kan få avklart hvilke saker som for eksempel skal behandles etter flere lovverk. Dette for å sikre bedre intern samhandling og kompetanseutvikling, men også for å forbedre veiledning til kommunens innbyggere.

Det er ikke gjennomført innbygger-undersøkelse knyttet til tjenestene i 2017.

5.4 Teknisk

5.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder – Hallvard Urset	1,0 – *0,85 av stilling knyttet mot selvkost
Drift	6,0 – *1,75 av stillingene knyttet mot selvkost
Forvaltning	1,5
Renhold	7,5
Sum	17,0

Enhet for teknisk er administrativt organisert med 2,5 stillinger med kontor i kommunehuset. Dette gjelder byggesaksbehandler, oppmåler (50% i delt stilling mellom Os og Tolga ut 2017) og ansvarlig for teknisk drift.

I tillegg til forvaltningsoppgaver som byggesak, oppmåling, og annen saksbehandling innen området, har virksomheten ansvar for teknisk drift. Det er egne fagledere for vaktmestere og renholdere.

Når det gjelder bemanning på VAR området har vi en driftsoperatør på renseanlegg og avløpsnett i 100 % stilling og en driftsoperatør i 75 % stilling tilknyttet vannforsyning. Administrativt er i overkant av 70 % stilling knyttet til VAR-området.

Vaktmestere og driftsoperatører fungerer i det daglige som et team, som fordeler oppgaver og avlaster hverandre etter behov. De inngår alle seks i kommunal teknisk vakt, beredskap døgnet rundt, året rundt. Avdelingen har også ansvar for kommunale veier og plasser, gatebelysning og kommunale boliger. Kommunen har ved utgangen av 2017 i alt 57 boliger/leiligheter for utleie. Teamet utfører også vaktmestertjenester for de kommunale barnehagene, omsorgstunet, skolene, kommunehuset, helsesenteret og Vidarheim samt svømmehall, fyranlegg og gymbygg.

Enhet for plan/teknisk har ansvaret for vannforsyningsanlegg for Tolga sentrum og for avløpsrenseanlegg, kloakkpumpestasjoner og avløpsledninger. Etaten har 2 renseanlegg og 14 kloakkpumpestasjoner og avløpsledninger som driftes av teknisk drift.

Avdelingen har også ansvar for kommunale veier og gatebelysning.

Plan/teknisk har ansvaret for kommunale boliger og administrasjonsbygg. I alt har Tolga kommune en boligmasse på 37 boliger/leiligheter i tillegg til 20 omsorgsboliger.

BRUKERE OG TJENESTER

6000 Teknisk administrasjon

6010 Tilrettelegge- og planlegging bygg

Behandlede saker i 2017: 57.

Antall gitte utslippstillatelser (avløpsanlegg) i 2017: 3.

Antall behandlede byggesaker (rammesøknader, søknad om enkle tiltak, igangsettingstillatelser, dispensasjonssaker, vegger, avkjørsler) i 2017: 67 (57 ordinære, 8 disp. og 2 IG).

Det er en utfordring å finne rom for tilsyn innen byggesak, mere systematisk ulovlighetsoppfølging, kompetanseheving i bredde og dybde, oppfølging av byggstatus (særlig mht. ferdigattester) og ajourføring i matrikkel for å avslutte eldre saker. Mange av de aktivitetene det ikke er kapasitet til å følge opp i tilstrekkelig grad er lovpålagte. Videre er det en utfordring å finne rom for oppretting av mangler og unøyaktigheter i matrikkel og bygningsbase generelt.

Lovlighetskontroll mht. ulovlig bygging på et 20-talls eiendommer ved Tallsjøen ble fullført i 2017.

Etter oppfølging av status i ca. 80 byggesaker med igangsettingstillatelse gitt før 01.01.2012 er 11 saker fortsatt ikke avsluttet med ferdigattest.

6520 Oppmåling, regulering

Stillingsressurs har vært 50 % i 2017. Det selges tilsvarende ressurs til Os kommune. Denne avtalen gjelder ut 2017. Saksmengde har vært på ca. samme nivå som senere år.

Adresseprosjektet: Veiskilt er satt opp, og det er gjort foreløpig tildeling av husnummer.

VAR-OMRÅDET

Tjeneste 6650 Avløp

Regnskapet for 2017 viser et mindreforbuk på kr 607.748,- etter kalkulert rentekostnad på fremførbart merforbruk. Mindreforbruker går mot tidligere års merforbruk.

Tjeneste 6653 Septikrenovasjon

Regnskapet på dette området viser i 2017 et mindreforbruk på kr 181.117,- inkl. kalkulert renteinntekt. Mindreforbruket føres inn på selvkostfondet for tjenesteområdet.

Tjeneste 6654 Renovasjon innsamling

Regnskapet i 2017 viser et mindreforbruk på kr 198.803,- inkl. kalkulert rentekostnad. Mindreforbruket avsettes på selvkostfondet for tjenesteområdet.

Tjeneste 6656 Vannverk

Regnskapet for 2017 viser et merforbruk på kr 4.229,- da er kalkulerte rentekostnader for det negative fondet inkludert.

I løpet av 2017 er det lagt ny sjøledning ut til inntakskilden i Tallsjøen i en lengde på 550 m.

Tolga kommune har hatt ansvar for legging av nye hovedledninger i det tidligere Tolga vannverk på Hauan. Det er lagt 850 m med nye ledninger og med tilhørende kummer.

Den største utbyggingen, er utbygging og ombygging av nytt vannrenseanlegg for Tolga vannforsyning. Selve utvidelsen av bygget ble utført i 2017, men selve montasjen av membran-filteranlegget blir utført og ferdigstilt i februar 2018.

5.4.2 Oppsummering og konklusjoner

2017 har vært et normalår, men fortsatt er det fokus på økonomi og nøktern ressursbruk.

Vi har fortsatt en del utfordringer på vannforsyning, i det vi mangler reservevannkilde. Det jobbes med en ny hovedplan for vann og avløp som er planlagt slutført i 2018.

6. Sektor Oppvekst

Sektor Oppvekst består av tjenestoområdene

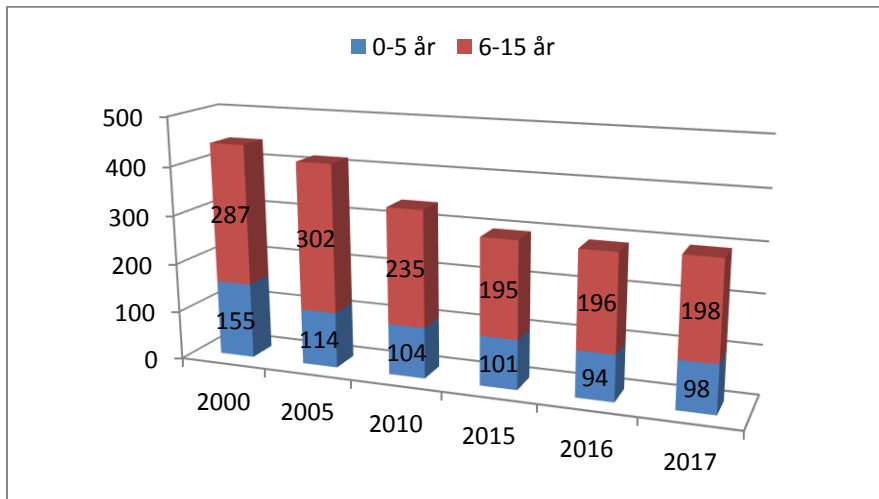
- Barnehagene i Tolga
- Tolga Skole
- Vingelen Skole- og Barnehage
- Tolga Kulturskole

6.0.1 Tjenestoomfang og ressursinnsats for hele sektoren

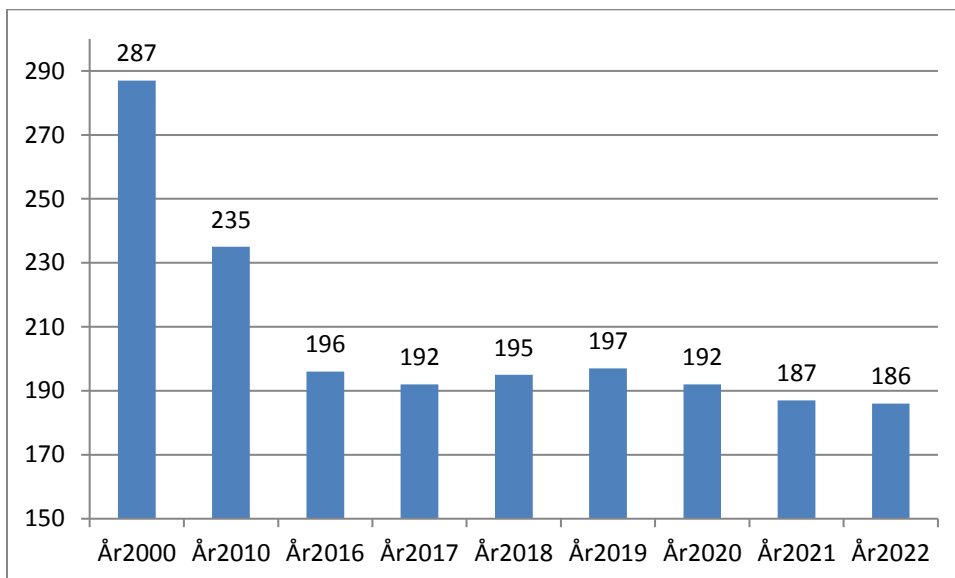
Tjeneste	Antall elever
Grunnskole	192
Barnehage	79
SFO	62
Voksenopplæringen	16
Kulturskolen – elevplasser	180

Ressursinnsats	Årsverk
Sektorleder – Reidun Joten	1,0 (koordinerende)
Enhetsleder	3,0
Barnehage	22,8
Skole	29
SFO	2,0
Kulturskole	3,8
Sum årsverk	61,6
Nettobudsjett 2017 (i 1000 kr)	37 813
Nettoregnskap 2017 (i 1000 kr)	36 284
Mindreforbruk	1 529 (brukt 96 % av budsjett)

Tolga kommune – kommune med tæl

Utvikling antall unge i Tolga kommune i perioden 2000-2017 (pr 1/1). Antall potensielle barnehagebarn (0-5 år) og antall skolebarn 1.-10. trinn (6-15 år).

Antall skoleelever 1.- 10.trinn (6-15 år) i Tolga kommune. Reelle tall fram til 2017 og prognose fram til 2022 dersom ingen flytter ut av kommunen og ingen flytter inn i kommunen.

6.0.2 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017

Kommuneplanen har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Alle hovedmål og satsingsområder støttes oppunder med en beskrivelse av: **Vi vil** og **Slik gjør vi det**.

Hovedmål	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Identitet og tilhørighet	Aktiv bruk av lokalmiljø Bruk av naturen i form av mat og jakt Kartlegge, bli kjent med nærmiljø og bedrifter Bli kjent med lokale kunstnere Oppsøke institusjoner	Kontinuerlig arbeid gjennom året (årsplaner)
Bolyst og attraktivitet	Opprettholde kvalitet Utviklingsorientert Samle kompetanse	Kontinuerlig arbeid gjennom året
Næringsutvikling	Samarbeid med næringslivet Entreprenørskap og lokalkunnskap Kulturelt og lokalt entreprenørskap Realfagkommune	Kontinuerlig arbeid gjennom året

6.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Oppvekst – 2017

- Satsingsområder og retning for Oppvekst i Tolga:
- Tidlig innsats
- Sosial kompetanse
- Kompetente medarbeidere og ledere
- Dialog med foreldre/foresatte – medvirkning fra barn og unge
- Entreprenørskap og lokalkunnskap

Satsingsområder	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Tidlig innsats	Tett oppfølging (Sette inn ressurs etter behov, observasjon, god kartlegging.) 4 foreldremøter for flerspråklige i barnehage	

Tolga kommune – kommune med tæl

	Tverrfaglig samarbeid (Friplass-ordning i kultur-skolen, tangent og rytme, språklærer-stilling)	
Sosial kompetanse	Ulike pedagogiske verktøy, som f.eks.: LP – læringsmiljø og pedagogisk analyse. «Mitt valg» (Bhage) «Steg for steg» (Bh) Tydelige voksne Struktur og felles regler. Sosiale mål. Skape vennskap og forebygge mobbing = inkludering. Elevgrupper, foreldregrupper, medarbeidere og ledere.	
Kompetente medarbeidere og ledere	Veiledningsgrupper Profesjonsutvikling: -videreutdanning -kultur for læring Felles utviklingsarbeid i barnehagene	Gjennomgående
Dialog med foreldre/foresatte – medvirkning fra barn og unge	Foreldreskole Tettere kommunikasjon med elever/foresatte i kulturskole. Operative fora: SU, FAU, SMU, elevråd, ungdomsråd	Gjennomgående
Entreprenørskap og lokalkunnskap	Elevbedrift på u-trinn Kulturelle oppsetninger på den enkelte virksomhet (Storprosjekt Tolga skole, besteforeldre-kaffe, 17. mai mv)	

6.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Folkehelse	Varierte aktiviteter i klasserommet og barnehagen. Utvida læringsarena utenfor barnehage- og skolebygget. Bruke samvær mellom generasjoner bevisst – som gjensidig verdi. Fortsatt stimulere til deltakelse i kulturskolen og la dette være et utspring for lokale aktører som beriker lokalt kulturliv.	Gjennomgående
«Tolga dyrker måltidet»	Sosialt og kulturelt entreprenørskap – lokalkulturen som mulighetsgiver (s 34 i styringsplatt-formen): Sanking, jakt,	Gjennomgående – i henhold til årsplaner

Tolga kommune – kommune med tæl

	matgilde, kortreist mat, grønnsakshage m.v.	
--	---	--

6.0.5 Mål og resultatindikatorer for Oppvekst – samlet

Verbal beskrivelse av mål	Målemetode/ indikator	Forrige resultat / Gj snitt Kommune-gruppe 05	Tallfesting av mål for budsjettåret 2018
Kulturskolen. Andel elever i kultur skole, av antall barn i alderen 6-15 år i %, >gj sn kgr05	KOSTRA-tall	64,4 / 27,2 (2017)	>gj sn kgr05
Kulturskolen. Netto driftsutgifter kultur-skole, pr innbygger 6-15 år i kr <kr 8.000	KOSTRA-tall	9 059/ 4 539 (2017)	<kr 9 000
Barnehager. Foreldrenes tilfredshet med mulighet for bruker-medvirkning > 5,0	Brukerundersøkelse (KS) ikke gj.ført for 2017. Men Kultur for læring undersøkelse gj.ført høst 2017. Blir off. vår 2018		
Barnehager. Foreldrenes tilfredshet med mulighet for bruker-medvirkning > 5,0	Brukerundersøkelse KS bedrekommune.no. Skala 1-6. 6 beste score.	5,1 (2015)	>5,0
Barnehager. Netto driftsutgifter pr innbygger 1til5 år i kr, barne-hager < gj sn kgr05	KOSTRA-tall	144 432/ 158 468 (2017)	< gj sn kgr05
Skoler. Gode resultater i forhold til mobbing: ≤ 1,2	Elevundersøkelsen 7. trinn/ 10.trinn. Mobbing: beste score er 1,0 (ingen mobbing)	7. trinn: 1,1 10. trinn: 1,1 (2016)	≤ 1,2
Skoler. Foreldrenes helhetsvurdering av skoletilbudet: Grønt felt	Foreldreundersøkelsen i FoU prosjektet Kultur for læring	Grønt (2016)	Grønt område, jf Kultur for læring

Tolga kommune – kommune med tæl

	Skal gult, hvitt grønt er grønt er beste score.		
Skoler. Gjennomsnittlige grunnskolepoeng avgangselever 10. trinn > gj sn Hedmark	KOSTRA-tall	45,0 / 40,8 (2017)	> gj sn Hedmark
Verbal beskrivelse av mål	Målemetode/indikator	Forrige resultat / Gj snitt Kommune-gruppe 05	Tallfesting av mål for budsjettåret 2018
Skoler. Netto driftsutgifter til grunnskolesektoren, pr innbygger 6-15 år < gj sn kgr05	KOSTRA-tall	140 578 / 154 204 (2017)	< gj sn kgr05
Oppvekst totalt. Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsorientert ledelse (ledelsen legger vekt på å gjøre medarb. best mulig ut fra den enkeltes forutsetninger) > 4,0	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR» Snittverdier pr faktor i medarbeidernes besvarelser. Skala 1-5 (5 best). Snittverdi over 4,0 er bra, over 4,5 er særdeles bra.	4,4 (2016)	Neste måling høst 2018
Oppvekst totalt. Medarbeidernes opplevelse av: Fleksibilitetsvilje (egen villighet til å være fleksibel på jobb) fleksibel > 4,0	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,5 (2016)	Neste måling høst 2018
Oppvekst totalt. Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsklima (kultur for samarbeide og å gjøre hverandre gode) > 4	Medarbeiderundersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,4 (2016)	Neste måling høst 2018
Oppvekst totalt. Holde seg innenfor gitt budsjettamme	Avvik fra budsjett >100=overforbruk Regnskap	96,0% (2017)	< 98 %

6.0.6 Økonomisk resultat – sektor oppvekst samlet

Sektor oppvekt har et mindreforbruk på vel 1,5 mill. i 2017. Målet for sektoren om å holde seg innenfor gitt budsjetttramme er oppnådd på en svært god måte. Samlet sett hadde oppvekst et forbruk på 96 % av tildelt ramme.

Noen driftsposter viste seg tidlig i året å føre til et merforbruk, slik som skoleskyss - som omfatter 13 mnd., fyringsutgifter Tolga skole og ekstra vedlikehold/bygningsmessige tilpasninger ved Vingelen skole og barnehage. God budsjettdisiplin har gjort at vi har klart å spare inn på andre driftsposter, f. eks. undervisningsmateriell. Det lar seg gjøre for 2017, da alle læreplaner nå er under revisjon. Det vil bli behov for å styrke disse postene når disse planene er ferdige, og det er nødvendig å anskaffe nye læreverk.

Mindreforbruket skyldes i hovedsak:

- Lavere pensjonsutgifter KLP – gjelder alle enheter.
- Skolene og kulturskolen: Økt statstilskudd. Gjelder bl.a «Kompetanse for kvalitet». Kulturskolen: Økt salg eksternt samt rimeligere kjøp av tjenester.
- Skolene og barnehage: Reduserte stillinger deler av året. (Barnehagen 20 % stilling. Skolene salg av tjenester til stilling i TATO, februar til august. Vakanse ved skifte av SFO leder.)
- Økte inntekter foreldrebetaling SFO – flere barn/elever bruker større del av tjenesten enn budsjettet.
- Ekstra tilskudd – engangstilskudd barnehage – flere nyankomne barn (flyktninger)
- Mindre utgifter mht. refusjon – offentlig tilskudd til private barnehager
- Barnehagene: Økte midler fra annen kommune – enkelt vedtak/spes.ped.

6.0.7 Oppsummering og konklusjoner- sektor oppvekst samlet

Sektoren startet i budsjettarbeidet for 2017 – 2021 å tilpasse driften til et lavere nivå. Driften begynte slik sett nødvendige tilpasninger i budsjettår 1 (2017) i denne økonomiplanperioden. I 2017 har mye av fokus naturlig nok vært rettet i forhold til utredning av ny barnehage – ombygging av Tolga skole og nytt kulturhus. Dette er et arbeid som vil ha hovedfokus i de neste årene også. Et spennende, men også krevende omstillingsprosjekt for alle som blir involvert.

Samlet sett leverer oppvekst svært gode resultater. Nr. 1 på kommunebarometeret for 2017 vitner om at både faglige og økonomiske driftsmål er der de skal være.

6.1 Barnehagene i Tolga

6.1.1 Tjenestefumfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall barn
Lyngbo barnehage	24
Knutshauåen barnehage	25

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Astrid Moen	1,0
Lyngbo barnehage	6,2
Knutshauåen	7,4 (1 årsverk lærling)
Styrking førskolebarn	2,0
Barnehager felles	0,6
Sum	17,2

6.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Barnetallet i Tolga kommune er stabilt, selv om fødselstallet kan variere litt i fra det ene året til det andre, og i hvilken bygd de er født.

I Tolga sentrum er det full barnehagedekning. Nesten ingen ledige barnehageplasser ved årsskifte.

Flere barn fra Tolga kommune går i privat barnehage i nabokommunen, og Tolga dekker oppholdet til disse. (Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager).

2600 Styrking førskolebarn

Barnehagene i Tolga kommune har hatt to-tre barn med behov for spesialpedagogisk hjelp i 2017. Rettighetene er tilknyttet Lov om barnehager §19a-h Spesialpedagogisk hjelp, tegnspråkopplæring med mer.

Det er barn i Vingelen barnehage og Lyngbo barnehage som har hatt behov for ekstra hjelp og støtte. Det har vært satt inn ekstra personale for å følge opp disse tiltakene.

Noe av ressursene går direkte til spesialpedagogisk hjelp, og resten til å følge opp at det skal være tett voksenkontakt gjennom hele dagen.

Barnehagene har tett og god dialog med flere fagpersoner rundt barna.

2700 Felles barnehagene

Tolga kommunale barnehage har en egen språklærerstilling (barnehagelærer), som legger vekt på arbeid med språkstimulering for flerspråklige barn. Det legges stor vekt på styrking av norsk som andre språk.

2730 Lyngbo barnehage

Alle barn i Lyngbo har 5 eller 4 dagers tilbud. Barnehageåret 2017-2018 er det 13 barn som er tospråklige, og det er barn med bakgrunn/familietyknytning til 6 forskjellige land.

Barnehagen har flere barnehagelærere (3,4 årsverk) + styrer/enhetsleder, og flere fagarbeidere (4 årsverk).

Høsten 2017 ble det gjennomført «Kultur for læring» blant barn, ansatte og foreldre.

Barnehagen samarbeider tett med foreldrene.

Lyngbo barnehage er en trafiksikkerbarnehage, med fokus på trafikk og holdningsskapende arbeid.

Barnehagen legger vekt på å være mye ute, og benytte nærmiljøet/lokalsamfunnet.

2740 Knutshauåen barnehage

Alle barna i Knutshauåen har 5 eller 4 dagers tilbud. Barnehageåret 2017-2018 er det 8 barn med tospråklig bakgrunn, og det er barn med bakgrunn/familietyknytning til 5 forskjellige land.

Det er flere barnehagelærere i barnehagen (3 årsverk), og det er flere fagarbeidere (2,6 årsverk).

Høsten 2017 ble det gjennomført «Kultur for læring» blant barn, ansatte og foreldre.

Barnehagen samarbeider tett med foreldrene.

Barnehagen legger vekt på å være mye ute, og benytte nærmiljøet/lokalsamfunnet

6.1.3 Oppsummering og konklusjoner

Barnehagene i Tolga har kvalifiserte ansatte – både barnehagelærere og fagarbeidere.

Barnehagene legger vekt på et oppvekstmiljø som skal gi trygge, glade, selvstendige og skapende barn. Barnehagen skal bidra til at barna får en god og trygg oppvekst. Lek og hverdagsaktiviteter er viktige læringssituasjoner for barna. Barnehagene jobber for å sikre et oppvekstmiljø som gir allsidige opplevelser og erfaringer, og som tar utgangspunkt i nærmiljøet og naturen. Barnehagene legger vekt på å være mye ute. De voksne jobber med å se hvert enkelt barn, dets utviklingsnivå og behov. Viktig at de voksne er tydelige, at de observerer, dokumenterer og veileder barna underveis.

De kommunale barnehagene i Tolga bygger sin virksomhet på Lov om barnehager og rammeplanen.

Kommunen har følgende plan som det legges vekt på – Styringsplattform for oppvekst.

Kommunens visjon – Røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap.

Barnehagene har jobbet mye med: Hvordan skape en god oppstart for flerspråklige barn og foreldre, og tettere samarbeid med foreldrene? Det benyttes tolk, skriv blir forenklet og det gjennomføres fire ekstra foreldremøter i året.

Godt samarbeid med Kulturskolen og Tolga skole – egen plan for overgang fra barnehage til skole.

Gjennom samarbeid med Tolga bibliotek - har vi «Lesefrø» i barnehagene.

Høsten -13 ble det igangsatt et stort 2-årig utviklingsprosjekt for barnehagene i Nord-Østerdal med fokus på veiledning. Barnehagene har fortsatt denne jobbingen i egne barnehager og har implementert veiledning i det pedagogiske arbeidet.

På landsplan legges det vekt på kompetanse og kvalitet. Kommunene i Nord-Østerdal samarbeider om kurs/kompetanseutvikling. Det er tett samarbeid på kommunenivå i barnehagesektoren i Nord-Østerdalen. Høsten 2016 startet det opp et felles kompetanseprosjekt som legger vekt på utviklingsarbeid i denne enkelte barnehage. Alle barnehagene deltar, på felles planleggingsdager, nettverk for pedagogiske ledere og nettverk for styrere. Dette samarbeidet fortsetter i 2017-2018.

I 2015 ble Tolga tatt ut i regjeringens satsning på realfag som «**Realfagskommune**». Satsningen i Tolga er valgt rettet spesielt mot barnehage og 1.-4. trinn. I den forbindelse har prosjektleder deltatt både på forberedelse og gjennomføring av ulike aktiviteter, som skal inspirere de ansatte til å vektlegge realfag mer i skole- og barnehagehverdagen. Prosjektet gjelder også i barnehageåret 2017-2108.

Barnehagene i Tolga har årlig tilsyn fra branntilsyn og hovedettersyn på lekeplassutstyr. Tolga kommune har samarbeid med Tynset og Os på tilsyn etter barnehageloven § 16. Hvert tredje år blir den enkelte barnehage kontrollert. Lyngbo barnehage hadde kontroll i 2016. Ingen husholdninger skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin for en barnehageplass. Foreldrebetalingen er også begrenset oppad av maksimalprisen (fra 1.januar 2018 kr 2 910 per måned, som gjelder for et heldags ordinært barnehage tilbud) og søskenmoderasjonen. Alle 3-, 4- og 5-åringer, og barn med utsatt skolestart, som bor i husholdninger med lav inntekt rett til å få 20 timer gratis oppholdstid i barnehage per uke. Betaling av kost (matpenger) kan komme i tillegg til maksprisen. Tolga kommune har en del barn som får tilbud om redusert foreldrebetaling.

6.2 Tolga skole

6.2.1 Tjenestefomfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall elever
Grunnskole	142
SFO	37
Voksenopplæringen	16

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Reidun Joten	1,0
Skole	20,3 (0,8 årsverk videreutd. og realfag)
SFO	1,1
Sum	22,2

6.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

BRUKERE OG TJENESTER

Elevtallet er omtrent på samme nivå som foregående år (142 mot 145). Gjennom året har det skjedd en forholdsvis stor utflytting samtidig som det også kom mange nye elever til skolen. Særlig gjelder dette minoritetsspråklige barn. Av 142 elever er 43 to-språklige. Det er 13 forskjellige morsmål på skolen. Grunnet tilførte midler til styrking 1-4. trinn og realfagsatsing har antall årsverk vært stabilt fra 2016.

Nasjonale prøver

I tråd med nasjonale pålegg er **nasjonale prøver** også i 2017 gjennomført i lesing, engelsk og regning på 5. og 8. trinn. Prøvene i lesing og regning også gjennomført for 9. trinn. Resultatene fra prøvene er gode. Bortsett fra regning ligger resultatene over landsgjennomsnittet på 5. trinn. For 8. og 9. klasse ligger resultatene over både fylket og landsgjennomsnittet. Regning 8. trinn er best i landet.

Fokus på læring

Vi holder fortsatt fokus på våre prioriteringer: **grunnleggende ferdigheter i basisfagene** kombinert med at vi er en skole som vektlegger den generelle delen av læreplanen. Natur og kultur er en del av dette. Det er en oppfølging av kommunens plan for oppvekst og læring. Elevene skal få mulighet til utfoldelse på en allsidig læringsarena. Sosial handlingskompetanse legger grunnlaget for all læring. Det er derfor viktig for skolen at lærerne legger vekt på både teknisk og verdibasert kommunikasjon i klassene. Derfor utvikler vi ulike læringsarenaer tilpasset den enkelte elevs behov. Dette er en del av Tolga skoles pedagogiske profil. Vi har her et omfattende samarbeid med naturfagssenteret og matematikksenteret og Udir i kraft av å være

realfagkommune. Satsing på opplæring i **lesing og skriving** er forsterket ved at en fra høst 2017 gjeninnførte funksjonen leseveileder, samt satsing på ordforrådsprogram. Dette er felles satsing i regionen.

Engelsk og 1. fremmedspråk.

Vi gir tilbud til elevene om opplæring i tysk som 2.fremmedspråk. Et andre alternativ er at elevene også kan velge arbeidslivsfag. Dette er et fag der en velger områder fra den videregående skolen med praktiske tilnærminger.

Valgfag ble innført som obligatorisk fag, høsten 2012. 8. klasse gjennomførte med fagene design/redesign og fysisk aktivitet og helse. 9. klasse hadde forskjellige varianter av produksjon for salg, mens 10 fortsetter med fysisk aktivitet og design/redesign. Tilbudet gjelder alle klasser på ungdomstrinnet.

Sosial kompetanse

Elevundersøkelsen sammen med aktuelle saker bekrefter for oss nødvendigheten av å satse på oppbygging av elevers sosiale kompetanse. Dette er en kontinuerlig prosess og til stadighet «ferskvar». Behov for å fokusere på sosial kompetanse og relasjonsarbeid elev – elev, voksen – elev understrekes også i kartleggingsresultatet gjennom FoU prosjektet «Kultur for læring».

LP-modellen

Høsten 2009 startet kollegiet ved skolen med implementering av LP-modellen, et prosjekt som gikk over 3 år. Etter prosjektperioden er LP modellen et av flere analyseverktøy som benyttes i team, på trinn og i samarbeid med PPT.

Kompetanseheving.

Vi har hatt 4 ansatte på videreutdanning i 2017 innen fagene matematikk, engelsk, norsk og lærerspesialist. Vi har tidligere vært med i prosjektet «kompetanse for mangfold» som er ei systematisering av opplæring av flerspråklige elever. 2015 - 2017 deltok vi i satsingen «ungdomstrinn i utvikling». Det er initiert fra Udir og gjelder alle skoler med ungdomstrinn i landet.

Bærekraftig utvikling

Gjennom «Den naturlige skolesekken» har skolen deltatt med et prosjekt under betegnelsen «Bærekraftig utvikling». Prosjektet inneholder både teoretiske og praktiske elementer. Opplegget knyttes til kommunens økoløftprosjekt, hvor vi bruker lokale ressurser. Dette er en viktig del av utviklingsarbeidet sammen med realfagsatsingen, Lektor2 programmet og øvrige satsinger skolen deltar i sammen med TATO / Nord Østerdalskommunene.

Voksenopplæringa

Fra høsten 2012 har kommunen hatt avtale med Tynset kommune, som betyr at «våre» flykninger får tilbud om norsk og samfunnsfagopplæring på Tynset opplæringscenter. Vi har i beholdt registreringsarbeidet og språkpraksis. 16 elever deltar på dette tilbudet.

Samarbeid med Tolga kulturskole

Høsten 2011 ble Tolga kulturskole skilt ut som egen virksomhet. Dette røkter ikke ved det tette samarbeidet som er etablert mellom skolen og kulturskolen. Samarbeidet er regulert gjennom forpliktende samarbeidsavtaler. Tolga skole kjøper i stor grad tjenester fra kulturskolen. Rektor ved kulturskolen inngår i skolens ledergruppe.

Samarbeid med lokalsamfunnet.

Vi har kontinuerlig tett samarbeid med lag og foreninger i bygda i ulike arrangement. Foreldre, besteforeldre og andre ressurspersoner stiller mer enn gjerne opp. Skolen bruker aktivt det utvidede skolerommet og er en integrert del av bygda.

Biblioteket. Skolen bruker jevnlig biblioteket og alle klasser får en time hver.

ORGANISERING OG MEDARBEIDERE

Lærerne har en arbeidstidsordning som binder lærere i full stilling til 36 timer pr uke. 7,5 -7 timer pr. dag til arbeidsplassen innen tidsrammen 08.00-15.30. Tid som ikke er bundet som ukentlig tilstedeværelse (1,11 timer pr dag = 211 årstimer) benyttes til individuelt arbeid.

Dagens arbeidstidsavtale ved skolen har vart siden 2001. Den er fornyet fram til 2019.

Andre ansatte kan ha avvikende arbeidstid. 3 ansatte har deltatt på videreutdanning gjennom «Kompetanse for kvalitet».

Skolens ledelsesmodell består av rektor (80 % administrasjonsressurs til skolen og 20 % koordinator for oppvekst) og assisterende rektor (50 % administrasjonsressurs). 2 teamledere har et ansvar for daglig drift av sine team. Samarbeidet med kulturskolen er godt og videreutvikles.

Ressursteamet. Teamet er møteplassen der vi (rådgiver, sosiallærer, spesialpedagogisk koordinator, assisterende rektor og rektor) koordinerer arbeidet med eksterne aktører som PPT, helsesøster, BUP og barnevern for å ivareta tilrettelegging av tilpassa opplegg for elever ut over det ordinære tilbudet. Ressursteamet er i tråd med satsingen til PPT innen systemutvikling.

6.2.3 Oppsummering og konklusjoner

Tolga skole har godt kvalifiserte medarbeidere, der mestring står i fokus. Nasjonale kartleggingsprøver og sluttvurderingen våren 2017 bekrefter at læringstrykket i klasserommet er godt. Det jobbes kontinuerlig med elevenes psykososiale miljø. Arbeidet med sosiale ferdigheter og relasjonelle ferdigheter er satt i system. Gjennom «Kultur for læring» er dette tema som vil følges opp videre. Dette forventes å gi positiv effekt over tid. Elevtallet er stabilt.

Med bakgrunn i styringsplattform for oppvekst:

- Skolens gode læringsmiljø må styrkes og holdes ved like. Det er viktig med videreutvikling uten å gi slipp på det gode en har. Vi arbeider med å synliggjøre Tolga skoles profil.
- Sørge for at skolen blir en trygg og god arena for både barn og voksne for derigjennom å redusere sykefraværet blant de voksne. Fokus på sosiale ferdigheter og sosial mestring. Både elevundersøkelsen i 2016 og data fra «Kultur for læring» avdekker at det må settes et enda større trykk på det sosiale miljøet og utvikle gode sosiale ferdigheter. Dette vil være et prioritert område også i 2018.
- Holde ved like arbeidet som er satt i gang med særlig fokus på leseopplæring og matematikk. Fra høst 2017 ble det bestemt å gjeninnføre en viss ressurs som leseveileder, og organisere faste lesekurs først på småtrinn – senere oppover i klassene.
- Forankre skolens læringssyn i hele organisasjonen: Eleven skal lære å lære – vi skal ikke nøye oss med å undervise. Fokus på kollegaveiledning og synliggjøring av hva som ligger i «god praksis»
- God klasseromsledelse er avgjørende for et godt læringsmiljø. Det er viktig å opprettholde fokus på dette området. Det gjøres gjennom relasjonsbygging, motivasjon, struktur og regler og læringsmiljø.
- Fokus på praktisk og variert undervisning, ved siden av å jobbe videre med vurderingspraksisen. T.o.m. skoleåret 2016/2017 deltok skolen i et prosjekt sammen med TATO og andre kommuner som het Ungdomstrinn i utvikling. Tolga skole deltok for alle trinn (1 – 10). Fra 2017 ble dette videreført i «Kultur for læring»
- Fortsatt å holde oppe fokuset på og videreføring av LP-modellen og derigjennom ta i bruk et godt verktøy for kontinuerlig skoleutvikling.
- Holde ved like og styrke kompetanse i alle ledd i tråd med Stortingsmelding 31. I dette ligger også tilrettelegging slik at ansatte oppmuntres til videreutdanning i tråd med føringer fra Utdanningsdirektoratet.
- Det er en utfordring i å sørge for tilstrekkelig kompetent støtte til to-språklige barn med språk som for oss kan være lite kjent. Dette gjelder så vel arbeidsinnvandrere som flyktninger.
- Videreutvikle våre lokale planer i tråd med stortingsmelding 22. (Ungdomstrinnmeldinga)

6.3 Vingelen skole og barnehage

6.3.1 Tjenestefomfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall elever
Grunnskole	50
Barnehagen	30
SFO	25

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Ola B. Bakos	1,0
Skole	6,8
Barnehagen	6,6
SFO	0,7
Sum	14,6

6.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Oppvekstsenteret har stor søkning til barnehagen og prognosene for elevtallet på skolen de neste årene viser stabile tall! Med barn i alderen 1 – 13 år er det et stort spenn og mange hensyn å ta i barnehage -og skolehverdagen. De ansatte viser vilje til å se muligheter og er fleksible, noe som er viktig på en slik enhet.

2200 SFO Vingelen skole: Høst -17 var det 25 elever som benyttet tilbudet. På morgene og på ettermiddag på fredag er det SFO i samarbeid med barnehagen, mens det på de andre ettermiddagene er tilbud i egne lokaler. To assistenter og en miljøterapeut har deler av sine stillinger knyttet til SFO. Målet om at SFO skal være bortimot selvfinansiert er også nådd i 2016.

2201 Vingelen skole I 2017 har vi fortsatt arbeidet med å løfte **fådeltskolepedagogikken**. 4 av skolens lærere har deltatt på studiet «Arbeid i små skular og oppvekstsentre». Studiet var samlingsbasert på Tynset og ga 15 studiepoeng. Studentene skrev oppgave rettet mot egen skolehverdag og Vingelen sine studenter valgte rullerende planer som tema for sine oppgaver. Målet med å satse så mye på studiet, var at dette skal være et faglig løft for hele kollegiet i forhold til fådeltskolens særpreget og metodiske muligheter.

Skolens bruk av fellestid/utviklingstid hver mandag benyttes til blant annet temaer som:

- Pedagogisk utviklingsarbeid - organisasjonsutvikling
- Leskurs – dysleksi – «Fatte matte»
- Skolens sosiale handlingsplan – elevsyn, læringsyn og verdissyn

Tolga kommune – kommune med tæl

Høsten 2016 gjennomførte skolen spørreundersøkelsene som skal legge grunnlaget for arbeidet med «**Kultur for læring**». Dette er et kompetanseløft for alle skolene i Hedmark, som skal være satsningen de 6 neste årene. Det skal gjennomføres en bred spørreundersøkelse høsten 2018. Svarprosenten hos alle respondentgrupper var høy og det gir oss et godt grunnlag for å bruke resultatene til å finne hvor vi trenger å heve kompetansen!

Skolen har fått meget positive tilbakemeldinger fra Høyskolen på det arbeidet som er gjort så langt. Det har vært felles kursdag med Tolga skole innenfor temaene «sosiale og relasjonelle ferdigheter».

Foreldreskole ble også i høst gjennomført for foreldrene på 1.trinn. (jmf «Plattform for oppvekst») Foreldreskole er et samarbeid mellom FAU, kontaktlærer og rektor. Skolen har ellers et tett **samarbeid med foreldrene** både gjennom utvalgsmøter og alle de ulike arrangementer vi har gjennom året.

Prosjekter Skolen er en svært sentral aktør i bygdelivet i Vingelen, og har et godt forankra samarbeid med lag og foreninger. Et resultat av dette samarbeidet var at det høst-15 ble bygd en flott gapahuk på Jordvollen. Området blir brukt aktivt i skolens uteskole - satsning. Det var særlig mellomtrinnets elever og foreldre som hadde lagt ned en stor innsats med bygging, beising og rydding av området. Det gjenstår fortsatt noe arbeid, som vil bli prioritert i 2018.

Det ble bestemt høsten 2017 å lage en plan for bruk av Forollhogna Nasjonalpark, dette i samråd med nasjonalparkforvalter.

To lærere har vært på kurs i forhold til «koding og programmering», dette må ses i sammenheng med kommunens realfagssatsning – realfagskommune. Dette gir skolen nødvendig kompetanse når det gjelder elevenes grunnlag for evt. å velge koding som valgfag på ungdomstrinnet.

Arbeidstidsordningen for lærerne. Vi har fortsatt 36 t/u tilstedeværelsesplikt, etter en reforhandling v-15. Alle lærere har en individuell arbeidsplan, mens alle ansatte har en egen stillingsinstruks.

Det er en godt kvalifisert arbeidsstokk ved skolen. Høsten 2017 var **rammetimetallet** på 140 t/u direkte knyttet til undervisning, samme nivå som året før. Dette er noe høyere enn i 2015. Elevtallet har fra 2016 til 2017 gått ned med tre elever, prognosene framover viser stabilt elevtall ved skolen. Vi har også i 2017 valgt å bruke muligheten for to-lærer til ekstra styrking, særlig i engelsk og matematikk. Dette er i tråd med satsningsområdene i TATO-samarbeidet.

2017 har vært litt krevende men hensyn til stabilitet i ledelsen, men fra høsten 2017 ble det konstituert rektor på heltid.. Dette har vært krevende for de øvrige ansatte, som har lagt ned en betydelig innsats for å holde hjulene i gang!

En lærer er i videreutdanning 2017/18, og vil antakeligvis fortsette i 2018/19.

2202 Lokaler Lokalene er funksjonelle og godt egnet til bruken. I 2017 ble det skiftet 2 inngangsdører med automatisk døråpner, i tillegg til øvrige tilpasninger i forhold til spesielle behov.

2203 Natur og kultur Skolen baserer sin virksomhet på at elevene skal få gode vilkår for læring. Dette bl.a gjennom utstrakt bruk av ulike læringsarenaer og metoder. I «Styringsplattform for oppvekst» er det lagt tydelige føringer for fortsatt bruk av uteområdene våre, der målet er at opplæringen gir barna «røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap»

2710 Barnehagen

Avdeling Knøsen og Ræbben Til sammen 30 plasser. Det vil si at det er ingen ledig kapasitet pr. nå. Det er bra, men det er også en utfordring i forhold til nye innsøkninger. Det vil i februar 2018 bli gjort en befaring med enhetsleder teknisk, for å se på et prekært rombehov. Gangen inn til barnehagen brukes i dag som lagringsplass til barnevogner. Dette kan ikke fortsette, så derfor imøteses det en snarlig løsning på problemet.

Bemanningsnormen følges på begge avdelingene. Vi har sett en klar økning av yngre barn i barnehagen, i tillegg til at antallet dager for den enkelte også øker. Åpent 07.00 – 16.30.

Alle barn som søkte plass til hovedopptaket fikk tilbud, men alle fikk ikke oppfylt 1.ønske i forhold til dager. Det har vært noe utskifting i personalgruppa, men nå er personalsituasjonen meget stabil. Styrer og to pedagogiske ledere med førskolelærer/barnehagelærerkompetanse, samt en barnehagelærer, fem fagarbeidere/assistenter

Høsten -13 ble det igangsatt et stort 2-årig utviklingsprosjekt for barnehagene i Nord-Østerdal med fokus på veiledning. Barnehagen har fortsatt denne jobbingen i egen barnehage og har bl.a. tatt i bruk LP-modellen (læring og pedagogisk analyse) som verktøy i personalgruppa.

Barnehagen har fokus på lekens plass i barnehagehverdagen og de voksnes rolle i leken. Dette har satt sitt preg både på planlagte og spontane aktiviteter i hverdagen, og har vært tema på planleggingsdag og personalmøter for de ansatte. Barnehagen er med i Kultur for læring, noe som vil gi personalet oversikt over hva de ulike informantene har svart om hva de er fornøyd med – ikke fornøyd med. Det videre arbeidet vil bli systematisert i forhold til de øvrige barnehagene i kommunen.

Samarbeid med kulturskolen har bestått av to perioder med musikk for Knøsen og Ræbben, kjøp av musikkundervisning og undervisning av kulturskoleelever i skoletiden. Samarbeidet gir ungene unike muligheter til å få utfolde seg og er et viktig bidrag til å skape gode læringsarenaer for alle. Alle elever på 1.-2. får ukentlig tilbud om «Tangent og rytme» og mange av skolens elever benytter seg ellers av kulturskolens varierte tilbud.

I 2015 ble Tolga tatt ut i regjeringens satsning på realfag som «**Realfagskommune**». Satsningen i Tolga er valgt rettet spesielt mot barnehage og 1.-4.trinn. I den forbindelse har prosjektleder deltatt både på forberedelse og gjennomføring av ulike aktiviteter, planleggingsdag i barnehagen og arrangert ulike kurs som skal inspirere de ansatte til å vektlegge realfag mer i skole- og barnehagehverdagen.

6.3.3 Oppsummering og konklusjoner

Vingelen skole og barnehage er en organisasjon med godt kvalifiserte medarbeidere, der det er fokus på lek og et godt **læringsmiljø** for barn fra 1-13 år. I sentrum står sosial mestring for alle. Resultatene fra undersøkelser, tester og kartleggingsprøver viser stort sett gode og positive

resultater. På elevundersøkelsen (for 6. og 7. trinn) høsten 2017 fikk vi fantastisk resultat i forhold til mobbing. Skår på 4.9 og 5 er det beste du kan få. Elevene skårer høyt på de fleste parametere i elevundersøkelsen. Det jobbes kontinuerlig med elevenes psykososiale miljø. Arbeidet med sosiale ferdigheter og relasjonelle ferdigheter er satt i system. Dette forventes å gi positiv effekt over tid. Det er viktig å evaluere tiltakene og vurdere virkningen av dem. Gjennom «Kultur for læring» er dette tema som vil følges opp videre. Elevtallet ser ut til å stabilisere seg. Barnetallet i barnehagen ligger stabilt høyt. På landsplan legges det vekt på kompetanse og kvalitet i **barnehagen**. Kommunene i Nord-Østerdal samarbeider om kurs/kompetanseutvikling. Det er tett samarbeid på kommunenivå i barnehagesektoren i Nord-Østerdalen. Høsten 2016 startet det opp et felles kompetanse-prosjekt som legger vekt på utviklingsarbeid i denne enkelte barnehage. Alle barnehagene deltar, på felles planleggingsdager, nettverk for pedagogiske ledere og nettverk for styrere.

6.4 Tolga kulturskole

6.4.1 Tjenestefomfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall elever
Kulturskolen	200 (vår) – 180 (høst) elevplasser

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Svein Gjelten Bakken, vikar fram til 31.07, Berit Konstad Graftås fra 01.08	1,0
Skole	3,76
Sum	4,7* + 0.9 vikariat

*2,62 årsverk er salg av tjenester internt og eksternt + studiepermisjon og permisjon
Tjenesteproduksjon og aktivitet

Vi styrer etter «Styringsplattform for oppvekst», med visjonen «Røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap». Målsetting og kjennetegn: «Vi vil ha et oppvekstmiljø som gir trygge, glade, selvstendige og skapende barn og unge.» Plattformen legger særlig vekt på å skape en felles og helhetlig verdiforankring og en klar retning for oppvekst i Tolga, med et tett samarbeid mellom barnehager, skoler og kulturskole. Å delta i kunst og kulturfag har stor egenverdi for barn og unge. For en kommune med nedgang i folketallet, og som ønsker å beholde og rekruttere barnefamilier, er det gode kulturskoletilbudet en klar styrke. Det er viktig å legge til rette for at minoritetsspråklige barn kan delta i kulturskolens tilbud. Dette er en viktig arena for integrering. (fra Styringsplattformen)

Vi følger skoleruta for grunnskolen. Undervisningen foregår i grupper og/eller individuelt. Det er et mål for oss at så mange som mulig har muligheten til å spille sammen med andre enten ukentlig eller i perioder. Derfor blir det i perioder lagt opp til samspill, gjerne på tvers av instrumenter og disipliner. Normalen er ukentlige timer for elevene, men av og til kreves det perioder med intensiv øving. Når elevene blir eldre, blir ofte behovet større for individuell undervisning. Vi ønsker å tenke undervisningsløp over mange år, slik at tid pr elev kan økes etter hvor langt eleven har kommet. Etter avtale med skolen kan elevene få lagt undervisningen i skoletida.

Tidlig innsats:

Friplass-ordning for 2017

Muligheten om å søke om friplass står i vårt søknadsskjema. Med midler fra flyktningefondet finansierer vi friplasser. Vi har gode rutiner for søknad om friplass i kulturskolen, og et godt samarbeid med flyktningekonsulenten og NAV. I 2017 har vi innvilget søknader om friplass for ca kr 60.000. Vi har nå ca 25 % flerspråklige i vår elevgruppe.

Breddeprogrammet Tangent og rytme

Tangent og rytme for 1. og 2. går som et breddeprogram der alle får delta gratis. Dette er en viktig og god arena, og sikrer et kulturskoletilbud for alle i starten av grunnskoleløpet. Erfaringen er at mange søker seg inn i kulturskolen underveis eller etter å ha deltatt på tangent og rytme.

Kunstprosjekt og seljefløyteleging/spilling, 5, 7. og 9.trinn.

Prosjektene er gjennomført med støtte fra DKS (den kulturelle skolesekken)

Kultur, inkludering og deltakelse (teaterimprovisasjon):

Elevene blir modigere i sin kommunikasjon med hverandre, får større forståelse av hvordan de kommuniserer, blir tryggere som mennesker, skjønner hvilket fantastiske instrument de har som det menneske de er. Teaterimprovisasjon; et gratis, obligatorisk kulturtilbud for 10.trinn finansieres av DKS (den kulturelle skolesekken)

Kjerneprogram

Her har vi de fleste elevplassene. Det er elever som er motivert for større undervisningsmengde og systematisk egeninnsats. Det skal bidra til å utvikle kreative evner, håndverksmessig og kunstnerisk kompetanse og samarbeidsevne. Vi har her elever som går i mange år med jevn utvikling fra 1.trinn og helt ut videregående skole.

Den utadrettede virksomheten for kulturskolen er stor og viktig. Fra Ferske fjøs, UKM, barnas verdensdager, utdeling av belte i judo, teaterstykker, skolekonserter, barnehagekonserter, samarbeid med grunnskolene, barnehagene, innslag til kor og korpskonserter, samarbeid med Røros Storband, flere konserter ved omsorgstunet, 17.mai, kirka, julekonserter, juletreffester, lokalmatdagen, og andre forespørslar. Under Riksteaterets oppsetting Folk og røvere i Kardemommeby på Tynset, fikk vi ha med 4 av våre elever på scenen i samspill med de profesjonelle! Samarbeid med Vinterfestspill i Bergstaden med Storveis underveis. Storveis underveis er et tilbud til de som ønsker å fordype seg sammen med elever fra andre kulturskoler i regionen med eksterne prosjektledere støttet av lokale lærerkrefter. Storprosjekt sammen med Tolga skole munnet ut i presentasjon mars 2017. I dette prosjektet jobbet elever og lærere sammen på tvers av klassetrinn med målsettingen «Bygge fellesskap, stolthet og identitet rundt det å komme fra Tolga kommune, «sosiale ankerfester», gjennom forskjellige kunstneriske uttrykk.

Salg av tjenester Tolga barnehage, Tolga skole, Vingelen skole og oppvekstsenter, Tolga skolemusikkorps, Tolga og Os Janitsjar (fra høst 17), Vingel Singers, Bergstadkoret, Røros kulturskole, Os skolemusikkorps, Alvdal kommune (rektor kulturskole)

Omdømmebygging

Gjennom å være en integrert del av sektor oppvekst, er kulturskolen en arena som når barn og unge i ulik alder, helt fra barnehage og ut grunnskoleløpet (vi har også noen elever i kulturskolen som går på videregående skole). Omdømme bygges gjennom levering av tjenester med høyt faglig nivå, i møtet med den enkelte elev, og vi opplever at kulturskolen «står høyt i kurs» blant politikere, brukere og foreldre. Utadrettet virksomhet, egne konserter og prosjekter, samt samarbeid med det frivillige kulturliv gjør kulturskolen synlig i kommunen og i folks bevissthet. Kulturskolen er synlig i mange sammenhenger!

Kompetanseutvikling

Omorganisering til sektor oppvekst gjør et allerede godt samarbeid mellom de ulike oppvekstaktørene barnehage, grunnskole og kulturskole bedre og tettere, og den enkelte medarbeider gjøres bevisst på sin rolle (medarbeiderskap) med forankring i Styringsplattform for oppvekst. Rammeplan for kulturskolen – Mangfold og fordypning, løfter fram kulturskolen som skoleslag, og øker kvalitetstanken hos den enkelte medarbeider. I et samarbeid med 7 kulturskoler i fjellregionen utvikler vi undervisningsplaner og lokale planer. Gjennom deling av kunnskap, refleksjon, kollegaveiledning får vi en større bevissthet og utvikling av vårt skoleslag. Vi har ansatt som tar nye fag gjennom Kompetanse for kvalitet.

Dialog med foresatte

Gjennom foreldremøte og direkte kommunikasjon mellom lærer og foresatte ønsker vi å styrke dialogen og avklare gjensidig forventning. Ved bruk av nytt administrasjonsprogram, SpeedAdmin, vil vi få en enklere vei til å nå alle med beskjeder gjennom SMS og e-post.

6.4.3 Oppsummering og konklusjoner

I Tolga kommune ønsker skoleeier å skape et helhetlig oppvekstmiljø for barn og unge, der eleven er i sentrum. Grunnskole og kulturskole ser på sine samlede ressurser faglig for å nå kompetansemål. Vi gir et utvidet skoletilbud der kulturskolen ses på som en viktig ressurs sammen med grunnskolen. Vi vil sammen i sektoren – legge til rette for elevers motivasjon, mestring og muligheter. Kulturskolen løfter fram kreative fag for barn og unge. Vi vil ha et oppvekstmiljø som gir trygge, glade, selvstendige og skapende barn og unge. Tolga kommune er opptatt av at grunnleggende ferdigheter skal vektlegges, men samtidig er det viktig å holde fast på utvikling av hele mennesket. Derfor er det også viktig med god undervisning i praktisk/estetiske fag. Ved å styrke fokus på et felles ansvar om å bidra til et helhetlig oppvekstmiljø i en utvidet skoledag -rom. Kultur gir læring! Og vi vil skape et miljø der det er lov å være god-Kultur for læring! Sammen gir vi et bedre tilbud til den enkelte. Vi gir tilpasset opplæring for alle. Alle får utviklet sitt talent. Vi blir avhengige av hverandres kompetanse for å nå målene.

Vår største utfordring for fremtiden er å gi kvalitativt godt tilrettelagt opplæring i kunstfag for barn og unge, videreutvikle oss som kommunens kulturelle ressurscenter, takle nedgang i elevtallet uten å miste kompetansen i kommunen. Vi er avhengig av forutsigbarhet og forankring av verdier av kunst og kultur i opplæringen. Vi ønsker å bidra enda sterkere for å inkludere alle som flytter til Tolga. Kulturskolen kan gjøre den enkelte i stand til å delta i det frivillige kulturliv samt gi mestringsopplevelser i en ellers ukjent og fremmed hverdag i et nytt land.

7. Sektor Velferd

Sektor Velferd består av tjenesteområdene

- Helse
- Institusjon
- Re-/habilitering og mestring
- NAV

7.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren

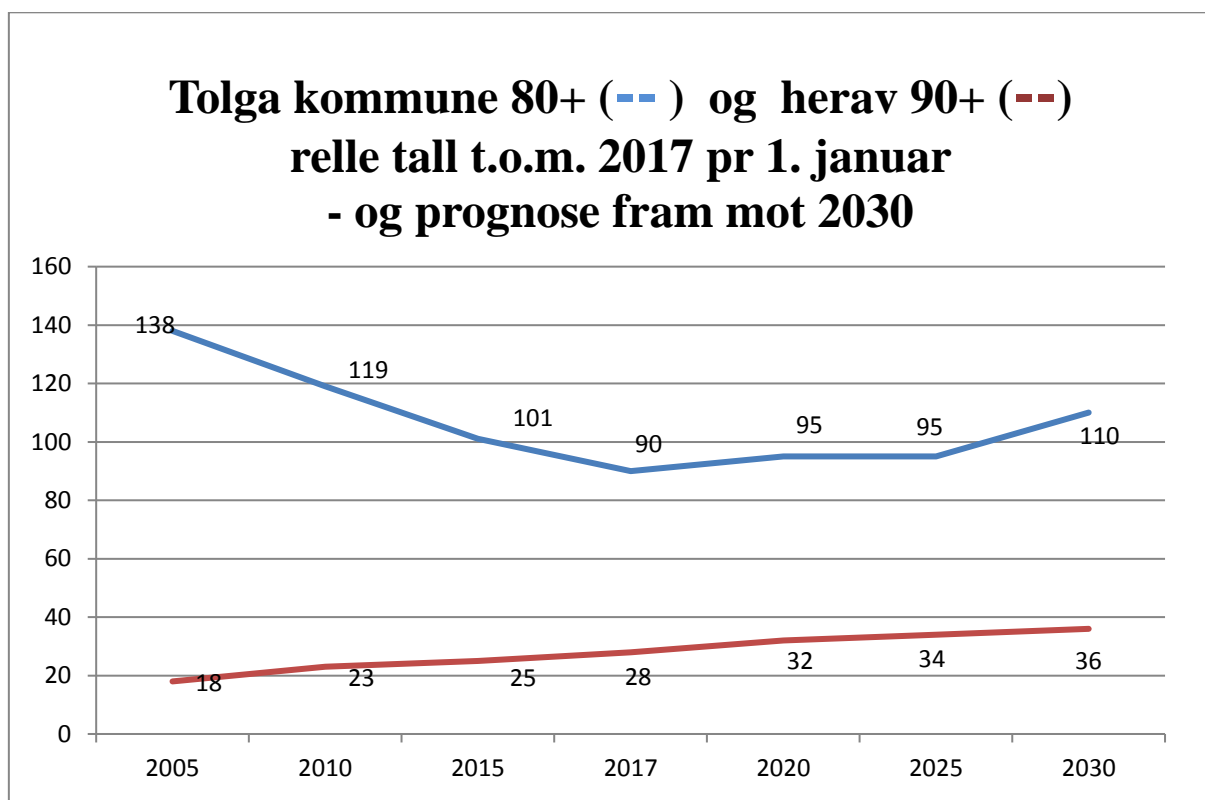
Tjeneste	Antall brukere
Legetjenesten	1179
Helsestasjon	94 – 0-5 år, 196 – 6-15 år
Tolga sykehjem	15 heltid + 6 korttid
Hjemmesykepleie	52
Hjemmehjelp	42
Trygghetsalarm	30
Omsorgslønn	3

Ressursinnsats	Årsverk
Sektorleder – Siv Stuedal Sjøvold	1,0
Enhetsledere	4,0*
Legetjenesten	3,6
Helsesøster	0,8
Jordmor	0,1
Psykisk helse/Rus	1,5 – inkludert prosjekt Ruskonsulent
Fysioterapi	1,5**
Sykehjem	13,43
Hjemmetjenesten	11,26
Ergoterapeut	1,0
TFF	1,4
Kjøkken	2,52

Tolga kommune – kommune med tæl

Merkantil	0,6
NAV/Sosial	2,5
Flyktningetjenesten	2,2
Sum årsverk	47,41
Nettobudsjett 2017 (i 1000 kr)	41 873
Nettoregnskap 2017 (i 1000 kr)	40 001
Mindreforbruk	1 872 (brukt 95,5 % av budsjett)

*Noen enhetsledere går også i turnus og NAV-leder er statlig ansatt . **Private med driftstilskudd

Antall innbyggere i Tolga kommune 80 år og eldre, og hvor mange av disse som er over 90 år. Tabellen viser reelle tall fra 2005 til 2017 og en prognose fram til 2030.

Antallet innbyggere over 80 år blir stabilt fram til 2025 og deretter vil det stige noe igjen.

Andelen av de 80+ som blir over 90 år er stigende. I 2005 var 13 % av 80+ over 90 år. I januar 2017 er 31 % av de som har passert 80 år over 90 år.

7.0.2 Tiltak som støtter oppunder kommuneplanens mål og satsingsområder – 2017

Kommuneplanen har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Alle hovedmål og satsingsområder støttes oppunder med en beskrivelse av: **Vi vil** og **Slik gjør vi det**.

Hovedmål	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Identitet og tilhørighet	<p>Vi skal revidere og forbedre strategiplan for mottak og integrering av flyktninger/asylsøkere.</p> <p>Vi skal systematisk øke samhandlingen mellom frivillig og offentlig sektor for å skape et mangfold av arenaer for aktivitet og deltakelse</p>	<p>Vi har arbeidet med denne planen og strategien er tatt delvis i bruk. Områdene samhandling helse, psykisk helsetjeneste ved mottak og oppfølging er forbedret.</p> <p>Vi har hatt fokus på å kople på frivillige for aktiviteter og deltakelse; gjennomføringen av NM hvor flyktninger ar aktivt deltakende, sommerskole hvor flyktninger tok ansvar for dugnad og vedlikehold av sansehagen, samarbeid med frivilligsentralen om aktiviteter for eldre, flyktninger og andre.</p> <p>Vi har frivilligsamling i april hvor vi både påskjønner de frivillige og jobber fram bedre kvalitet på samarbeidet</p>
Bolyst og attraktivitet	<p>Vi skal praktisere hverdags-rehabilitering gjennom gode hjemmetjenester og ergoterapeutiske tjenester, slik at flere kan bo i eget hjem på tross av funksjonssvikt</p> <p>Aktivt bistå innvandrere, flyktninger og vanskeligstilte til å leie på det private boligmarkedet eller å gå fra «leie til eie» i egen bolig.</p>	<p>Vi har fokus på bistand og tilrettelegging i hjemmet slik at flere kan bo hjemme lenge</p> <p>Vi har fått opp gode rutiner for rehabiliteringspasienter for å oppnå at flest mulig kan mestre å bo hjemme etter sykdom/funksjonsfall</p> <p>Vi har i 2017 vedtak om fire kommunale boliger som legges ut for salg og vi bistår i prosessen med at leietakerne eller evt. andre vanskeligstilte får muligheten til å kjøpe og eie disse boligene</p>
Næringsutvikling	<p>Vi skal bidra til at virksomhetene får tilgang til og beholder tilstrekkelig, godt kvalifisert arbeidskraft</p>	<p>NAV har fokus på kvalifisering av de som står utenfor arbeid slik at disse kan komme i arbeid.</p> <p>Nav er aktivt ute i arbeidsmarkedet i Tolga både på systemnivå og oppfølging av enkeltsaker</p>

Tolga kommune – kommune med tæl

	Vi skal bidra til inkluderende arbeidsliv i det regionale arbeidsmarkedet	
Kommunale tjenester	Vi skal bli bedre på forventnings-avklaringer og være tydelige på kommunens rolle i tjenesteyting	I dialogen med den enkelte bruker og pårørende, i skriftlig materiale
Areal-strategier	Vi skal bidra til mestring, deltakelse og god helse gjennom universell utforming	Vi går inn i enkeltsaker med veiledning og bistand. Vi bidrar i prosessene med nybygg barnehage, kulturbygg og rehabilitering skole
Sikkerhet og beredskap	Vi skal gjennomføre kartlegging av brannsikkerhet, som en del av forebyggende-satsing, i kommunale boliger og hos hjemmeboende med tjenester etter Lov om kommunale helse- og omsorgs-tjenester Sektorleder og nedsatt gruppe for brannforebyggende tiltak	Vi har i 2017 kartlagt brukere som bor i kommunal bolig og/eller har vedtak om helse-/omsorgs- eller oppfølgingstjenester fra kommunen. Vi følger opp resultatene fra dette i 2018

7.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Velferd – 2017

Satsingsområder og retning for Velferd i Tolga:

- Helsefremming og forebygging
- Samhandling
- Livskvalitet
- Ledelse
- De ansatte som ressurs

Satsings-områder	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Helsefremming og forebygging	Vi skal ha fokus på hverdags-rehabilitering; kompetanse-heving i «ny» arbeidsmetode for alle i sektoren Oppstart rehabiliteringsavdeling Vi satser videre på lavterskel dagaktivitets-tilbud (Prosjekt Kvinnegruppe Helblad)	Nye rutiner for oppfølging av rehabiliteringspasienter er på plass og i kontinuerlig forbedring. Vi har definert rehabiliterings-rom ved omsorgstunet og jobbet for å få på plass en liten avdeling. Dette realiseres endelig i 2018. Vi har hatt Kvinnegruppe Helblad en dag pr uke i 2017. Prosjektet har vist at det har stor helsefremmende og forebyggende effekt. Dette avsluttes om prosjekt i 2017 og videreføres i drift i 2018 Vi har gjennomført utvikling/utprøving av

Tolga kommune – kommune med tæl

	<p>Sammen med Os kommune deltar vi i å utvikle kognitiv stimulerende terapi for demente</p> <p>Aktivitetskrav og mobilitetskrav stilles til de som står uten arbeid</p> <p>Vi praktiserer aktivitetskrav i henhold til loven (fra 010117) for sosialhjelpsmottakere under 30 år</p> <p>Vi skal videreutvikle lokale arbeidspraxis-plasser, lærlinge-plasser og språktrenings-plasser.</p> <p>Vi skal være et naturlig førstevalg når kommunens innbyggere velger fastlege</p> <p>Vi skal styrke muligheter til å opprettholde funksjonsnivå ved medisinsk råd og veiledning</p> <p>Vi skal utvikle legekontorets fokus på samfunnsmedisin</p> <p>Vi skal øke egenmestring til de med kronisk sykdom gjennom bedre diagnostisering, medisinsk oppfølging og veiledning</p> <p>Skape gode og helsefremmende de holdninger til ungdom om kropp og psykisk helse</p> <p>Vi satser videre på prosjektet felles Ruskonsulent med Os og Tolga</p> <p>Vi tar aktivt i bruk kartleggingsverktøy i tjenestene</p>	<p>metoden(KST), samt kompetanseheving til mange ansatte. Vi har videreført elementer fra metoden i det daglige aktiviseringstilbudet til beboere med demens.</p> <p>Nav praktiserer aktivitetskravet og mobilitetskravet i alle saker, og spesielt fokus på de under 30 år. Det er gode rutiner for vurdering og beslutninger om sosialhjelp i team</p> <p>Vi har aktiv markedskontakt ut mot bedrifter, har nye aktive språktreningsplasser og en plan for lærlingeplasser i kommunen og sektoren</p> <p>Vi har økende andel som velger fastlege i egen kommune</p> <p>Gjennom året har vi fått på plass stabil bemanning og jobbet med gode rutiner for drift av kontoret. Vi følger bedre opp de med kronisk sykdom til å mestre egen helse.</p> <p>Gjennomført undervisningsopplegg for ungdomsskole sammen med helsesøster og rus-/psykisk helsetjeneste</p> <p>Vi har stadig bedre oppfølging av enkeltbrukere, kartlegging av nye brukere og oppfølging gjennom rus-/og psykisk helsetjeneste</p> <p>Ulike kartleggingsverktøy i rus-/psykisk helsetjeneste, legetjenester, ergoterapitjenesten, demensteam</p>
Samhandling	Vi skal videreutvikle arenaer for samhandling	Gjennom formelle møtearenaer har vi videreutviklet samhandlingen internt i sektoren, innad i kommunen og med eksterne samarbeidspartnere

Tolga kommune – kommune med tæl

	<p>Vi skal videreutvikle samhandlingskompetansen hos de ansatte gjennom medarbeiderskap, kompetanse-heving og godt arbeidsmiljø</p> <p>Organisasjon og struktur er nå tilpasset slik at disse bygger oppunder samhandling som naturlig arbeidsform</p>	<p>Vi har satset på medarbeiderskap og arbeidsmiljø i personalmøter, i samling nyansatte, i «oppsamlingsheat» medarbeiderskap (2 dager)</p> <p>Kompetanseheving ved å delta på ulike kurs og fagmøter eksternt og internt</p> <p>Har fått satt struktur på organiseringen, slik at vi i stor grad gjennomfører samhandling</p>
Livskvalitet	<p>Vi skaper livskvalitet gjennom aktivitet, arbeid og deltakelse</p> <p>Vi har aktiviteter og arrangement (aktivitetskalender) i samarbeid med Frivillig sektor og pårørende</p> <p>Vi skal ha frivilligsamling med Tolga Frivillig-sentral</p> <p>Vi innhenter systematisk brukererfaringer og ønsker for aktiviteter som gir økt livskvalitet</p> <p>Vi videreutvikler samarbeidet med frivillig sektor og tar i bruk kunnskapen innhentet fra brukererfaringer</p>	<p>Daglige aktiviteter ved omsorgstunet for hjemmeboende og beboere</p> <p>Mat-gruppe og sosial samling hver onsdag for brukere av TFF</p> <p>Ulike arrangementer og små turer ved Omsorgstun og Frivilligsentral</p> <p>Kvinnegruppe Helblad hver onsdag</p> <p>Dagtilbud demente (Inn på Tunet-Helblad) to dager pr uke</p> <p>Åpning av Kafé på omsorgstunet (som brukes til strikke-kafé, OL-kafé, wii-spill- kafé)</p> <p>Aktivisering av flyktninger og innvandrere gjennom sommerskole, NM arrangement.</p> <p>Frivilligsamling er gjennomført i april</p> <p>med innhenting av ideer og ønsker for aktiviteter</p> <p>Brukerundersøkelse gjennomført i kvinnegruppe Helblad</p>
Ledelse	<p>Gjennom lederutviklingsprogram, styrker og videreutvikler vi felles ledelseskultur, slik at vi fremstår tydelige og enhetlige i lederrollen</p>	<p>KS-lederutviklingsprogram gjennomført fra febr -2017 – des. 2017</p> <p>Felles lederhjul utviklet</p>
De ansatte som ressurs	<p>Vi jobber med felles tiltak knyttet forbedrings-områder identifisert i 10-faktor-medarbeider-undersøkelsen</p> <p>Medarbeiderskap og medarbeiderrollen videreutvikles ved gjennom personalmøter/oppfølgingsarenaer gjennom året</p>	<p>Kompetanseheving på ulike områder, arbeidsmiljø spesielt i fokus på enkelte enheter, innspill er kommet til</p> <p>lederutviklingsprogrammet fra alle ansatte i sektoren,</p> <p>Møtestruktur og innhold er i utvikling fra rene «informasjonsmøter» til mer «lærende møter» og at man skiller på dette</p>

Tolga kommune – kommune med tæl

	Bruk av kompetansen hos de ansatte der det til enhver tid er behov	Ansatte og enhetsledere har dette fokus for å løse de oppgaver og utfordringer vi til enhver tid har
--	--	--

7.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Folkehelse	<p>Vi setter forebygging på dagsorden internt og eksternt</p> <p>Vi koordinerer aktiviteter på tvers av sektorer</p> <p>Vi finner løsninger og tiltak sammen med de ulike sektorene</p> <p>Av de prioriterte gruppene eldre, ungdom og innvandrere, er satsen vi i 2017 spesielt på innvandrere</p>	<p>Forebyggende tiltak i helsestasjon, rus- og psykisk helsetjeneste, dagtilbud, kvinnegruppe, gruppe/trim basseng fysioterapi, mat-gruppe TFF</p> <p>Gjennom fagmøter og møter i enhetene finner vi løsninger og muligheter på tvers</p> <p>Har styrket arbeidet rettet mot flyktninger og integrering i 2017</p>
«Tolga dyrker måltidet»	<p>Vi satsen videre på eget kjøkken ved omsorgstunet med meny ut fra rådende kostholds-anbefalinger og sesongens råvarer</p> <p>Vi skal bevare lokale mat-tradisjoner</p> <p>Vi skal bruke mat og måltider for å skape aktivitet blant beboere/brukere hjemme og i institusjon, god matlyst og god helse</p> <p>Veilede barn og foreldre helse-fremmende kosthold</p>	<p>Kjøkkenet leverer mer mat til hjemmeboende ved Omsorgstunet, vi har fire faste hovedmåltider ved Omsorgstunet og har forskjøvet måltidene tilpasset beboernes behov og døgnets timer</p> <p>Sesongens råvarer benyttes og mattradisjoner ivaretas</p> <p>Mat og tradisjoner introduseres for flyktninger via introduksjonsprogrammet(onsdager)</p> <p>Mat og måltider daglig arena for aktiviteter og sosiale møter</p> <p>Kjøkkenpersonalet er Frokostvert hver ukedag fra 08-10 ved Institusjon(sykehjem)</p> <p>Og (stort sett) har en fått til dette på Omsorgsleiligheter i Lyngmostuan, hvor renholdspersonalet har tatt rollen som tilretteleggere ved frokostmåltidet.</p> <p>Helsestasjon veileder foreldre ut fra rådende retningslinjer og følger opp enkeltpersoner/familier ved behov</p> <p>Rus- /og psykisk helse følger opp enkeltpersoner/familier med spesielle utfordringer</p>

Tolga kommune – kommune med tæl

7.0.5 Mål og resultatindikatorer for Velferd – samlet

Verbal beskrivelse av mål	Målemetode/indikator	Forrige resultat / Gj snitt Kommune-gruppe 05	Tallfesting av mål for budsjettåret 2018	Mål innen utgangen av økonomiplan-perioden 2020
Omsorg. Brukernes generelle tilfredshet med tjenesten > 5,0	Brukerundersøkelse KS bedrekommune.no. Skala 1-6. 6 beste score. Hjemmetjenesten Sykehjemmet	5,3 (2016) 5,2 (2016)	Neste undersøkelse 2018	>5,0 >5,0
Omsorg. Brukernes tilfredshet med bruker-medvirkning > 4,5	Brukerundersøkelse KS bedrekommune.no. Skala 1-6. 6 beste score. Hjemmetjenesten Sykehjemmet	4,6 (2016) 4,2 (2016)	Neste undersøkelse 2018	>4,5 >4,5
NAVSosial. Gjennomsnittlig stønadslengde i mnd mottakere 18-24 år < 2,3	KOSTRA-tall	2,3 (2017)	< 2,3	< 2
NAVSosial. Gjennomsnittlig stønadslengde i mnd mottakere 25-66 år < 4,2	KOSTRA-tall	3,7 (2017)	< 3,5	< 3
NAVSosial. Andelen sosialhjelps-mottakere 18-24 år, i % av innbyggerne 18-24 år < 8	KOSTRA-tall	6,2 (2017) 9,6 (i 2016)	< 6	< 5
Verbal beskrivelse av mål	Målemetode/indikator	Forrige resultat / Gj snitt Kommune-gruppe 05	Tallfesting av mål for budsjettåret 2018	Mål innen utgangen av økonomiplan-perioden 2020
Barnevern. Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 mnd/ Kgr 05 Mål >90	KOSTRA-tall	67/86 (2017) (100/ 85 i 2016)	>90	>90
Helse. Antall Legetimer pr. uke pr. beboer i sykehjem >gj snitt i Kgr05	KOSTRA-tall	0,58/0,38 (2017)	>gj snitt i Kgr05	>gj snitt i Kgr05
Helse. Mer enn 70 % av	Fastlegelister HELFO og befolkning SSB pr 31.12	76,3 % (2017)	>78 %	>80 %

Tolga kommune – kommune med tæl

befolkningen velger seg fastlege ved Tolga Legekontor		70,2 % (2015)		
Medarbeidernes opplevelse av: Mestrings-orientert ledelse (ledelsen legger vekt på å gjøre medarb. best mulig ut fra den enkeltes forutsetninger)> 4,0	Medarbeider-undersøkelse KS «10-FAKTOR» Snittverdier pr faktor i medarbeidernes besvarelser. Skala 1-5 (5 best). Snittverdi over 4,0 er bra, over 4,5 er særdeles bra.	4,1 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Medarbeidernes opplevelse av: Fleksibilitetsvilje (egen villighet til å være fleksibel på jobb) fleksibel)>4,0	Medarbeider-undersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,3 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Medarbeidernes opplevelse av: Mestringsklima (kultur for samarbeide og å gjøre hverandre gode)> 4	Medarbeider-undersøkelse KS «10-FAKTOR»	4,1 (2016)	Neste måling høst 2018	>4,2
Velferd totalt. Holde seg innenfor gitt budsjett-ramme	Avvik fra budsjett >100=overforbruk Regnskap	95,5 % (2017)	< 98 %	< 98 %

7.0.5 Økonomisk resultat- Velferd samlet

Regnskap 2017 viser et mindreforbruk på vel 1,8 mill.

7.1 Helse

7.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall brukere
Legetjenesten	1 185 listepasienter pr 31.12.17
Helsestasjon	94 (0-5 år), 192 (6-15 år)

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Karen Prytz	1,0 (kommunelege 1 er enhetsleder)
Legetjenesten (inkludert enhetsleder)	4,6
Helsesøstertjenesten/ Jordmor	0,9
Fysioterapi	1,5 (private m/ driftstilskudd)
Rådgiver	0,35
Sum	7,35

NB! Tjenestene barnevern og krisesenter er underlagt Helse fra 2017. Tallmaterialet for budsjett 2016 og regnskap 2015 er omarbeidet for å gi best mulig sammenligningstall.

7.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3110 Helsestasjon

I henhold til forskrifter og veileder utfører tjenesten spe- og småbarns kontroller, hjemmebesøk hos nyfødte, skolehelsetjeneste samt vaksinerings av barn og reisevaksinerings for alle aldersgrupper. Tjenesten samhandler med andre kommunale og interkommunale instanser om oppfølging av barn og unge med spesielle utfordringer. Kommunene har mange flerkulturelle barn og familier som kan ha behov for ekstra oppfølging i forbindelse med ankomst til kommunen, familiejenforening eller ved barsel- og spebarnstid.

3120 Jordmortjenesten

I 2017 ble det registrert 17 fødsler i kommunen (to av disse er senere flyttet ut av kommunen). Jordmor utførte 107 svangerskapskontroller i løpet av året og et antall hjemmebesøk etter fødsler i samarbeid med helsesøster.

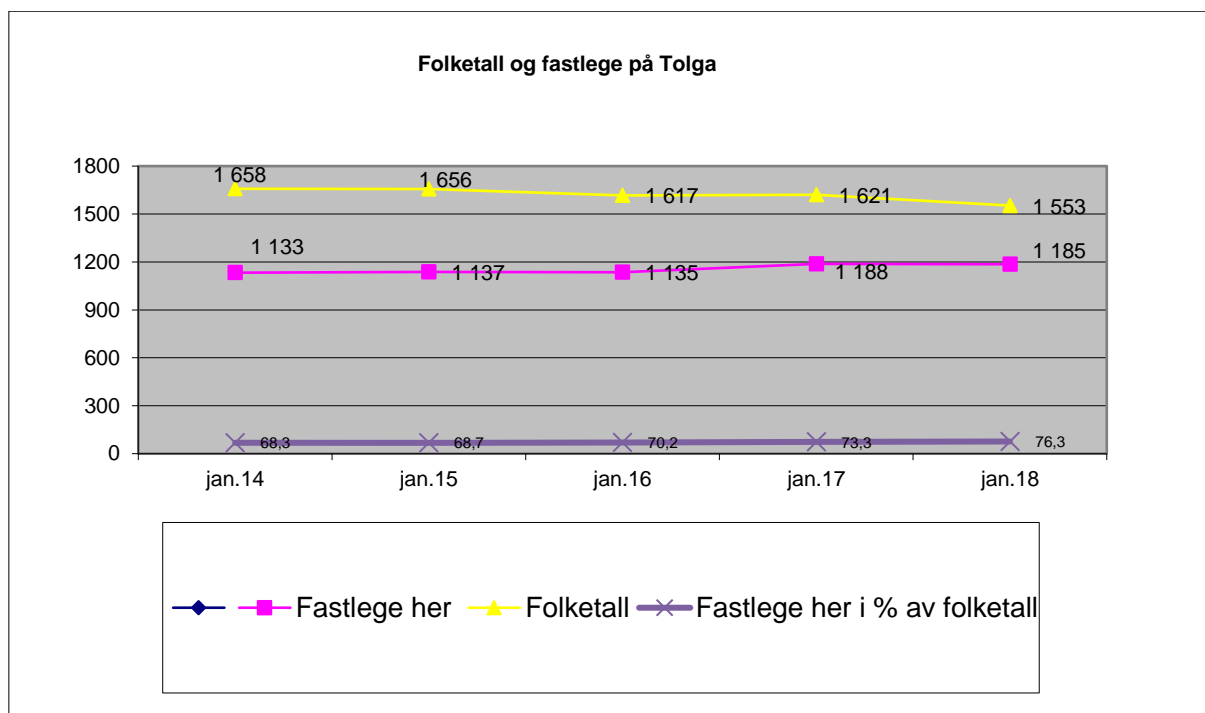
3211 Legetjenesten

Tolgingene bruker sitt legekantor i stadig større grad og legetjenestene har gjennom året kunnet yte faglig forsvarlige og tilgjengelige tjenester til kommunens innbyggere og besøkende via legekonsultasjoner på kontoret, enkle pasientkontakter, telefonkonsultasjoner, hjemmebesøk m.v.

Ved årsskiftet 2011/2012 hadde 1121 tolginger valgt seg fastlege ved vårt kontor, tilsvarende 66,7 % av befolkningen. Ved årsskiftet 2015/2016 var dette tallet økt til 1135 og ved årsskiftet 2017/2018 har 1185 valgt sin fastlege på Tolga legekantor, noe som tilsvarer 76 % av befolkningen.

Tolga kommune – kommune med tæl

Kommunene er pålagt å ha øyeblikkelig-hjelp-tjeneste 24 timer i døgnet alle årets dager. Tolga Legekontor er legevakt for alle som bor og oppholder seg i kommunen på hverdager mandag-fredag. Utenom kontortiden er det organisert legevakt som er lokalisert på Tynset Sykehus (Nord-Østerdal Interkommunale Legevakt). Tolgas leger dekker 2 av 15 vakter (kveld/natt/helg) i dette samarbeidet, tilsvarende om lag en 20 % legestilling.

3260 Fysioterapitjenesten

Kommunen har driftsavtale med to fysioterapeuter på privat basis og kommunen kjøper 8 timer fysioterapi pr uke som fordeles mellom pleie- og omsorg, helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Det forholdsvis beskjedne timetallet krever god organisering for å få mest mulig ut av timene kommunen kjøper. Fysioterapeutene gir individuelle fysioterapi- behandlinger, en del gruppetilbud og bassengtrening. Virkende fra 01.08 ble fysioterapiavtalen redusert med 25%. Reduksjonen ble delt mellom fysioterapeutene. Driftsavtalen er dermed 87,5, tilsvarende 31,5 t/uke, 45 uke/år. Det meldes om økende ventelister for å få fysioterapibehandling, og utfordringer med å få prioritert nok tid til samarbeid med pårørende/ foreldre og andre faggrupper. Akutte tilstander og rehabilitering etter operasjoner prioriteres. Stadig flere diagnoser krever langvarig behandling i stedet for kirurgi, og det kreves før kirurgi vurderes. Postoperativt er også behovet for rehabilitering mer langvarig enn tidligere anbefalt. Hovedvekten av pasienter er henvist med muskel- skjelettplager. Mange fleste av disse har langvarige, livslange behandlingsbehov, eller behov for hyppig oppfølging for å kunne stå i arbeid, unngå sykemeldinger, eller kunne bo hjemme.

Antall konsultasjoner: 1270 +1480
Antall gruppetimer: 41+80
Antall konsultasjoner kommunale timer: 375

Miljørettet Helsevern - tilsynsarbeid

Ingen tilsyn eller oppfølging av virksomheter etter forskrift om miljørettet helsevern er gjennomført siden 2012. Dette arbeidet må det settes mer fokus på framover.

3540 Edruskapsvern

Tjeneste edruskapsvern inneholder inntekter fra salgs- og skjenkeavgifter fra virksomheter som har ordinær bevilling for salg og skjenking av alkoholholdig drikke, og enkeltpersoner og foreninger som får bevilling til å skjenke alkohol ved enkeltanledninger. Utgiftspostene er kontroll av virksomhetene som selger og skjenker alkoholholdig drikk. Østlandske Kontrolltjenester AS (Lillehammer) har hatt kontrollene i Nord-Østerdal, men fra 2018 har Securitas fått oppdraget. De 2 faste salgsstedene og de 7 virksomhetene som har ordinær skjenkebevilling skal kontrolleres uanmeldt 4 ganger pr år. I tillegg kan vi bestille kontroll av enkeltarrangementer. Nettoutgiften på dette tjenesteområdet var i 2017 kr 19.000 i og med at kontrollvirksomheten koster mer enn det vi tar inn i skjenkeavgifter. Større utgifter enn inntekter på dette området er normalen i alle småkommuner.

3600 Barnevern

Barnevernstjenesten er interkommunal og rapporterer på dette den 21.03.18. Årsmelding barnevern blir lagt som et vedlegg til denne årsmeldinga.

3520 Krisesenter

Vi kjøper tjenester av Gudbrandsdal krisesenter sammen med flere kommuner i Nord – Østerdal. Årsmeldingen herfra godkjennes ikke før styremøte og representantskapsmøte i begynnelsen av mai-18, men vi får utkastet i slutten av februar-18.

7.1.3 Oppsummering og konklusjoner

De enkelte deltjenestene innen kommunehelsetjenestene har få ansatte (1-3) og er meget sårbare for fravær. Denne sårbarheten og ikke avsatt vikarbudsjetten gjør det krevende å opprettholde gode og tilgjengelige tjenester og samtidig holde stramme budsjetttrammer. Samarbeidet og samhandlingen mellom kommunelegene og deltjenestene fungerer godt og det blir avsatt nødvendig tid til dette.

Inneklimaet i helsesenteret må forbedres og dette står på investeringsbudsjettet for 2018. Tolgingenes oppslutning om og bruk av sitt legekantor er stadig økende. Alt i alt har vi kunnet yte faglig gode og tilgjengelige helsetjenester for kommunens innbyggere og besøkende i 2017.

7.2 Institusjon

7.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall brukere
Sykehjem	15 langtidsplass + 6 korttids plasser
Matombringing	35 / uke

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Marianne Kaasen Bekken	1,0 (enhetsleder inngår også delvis i turnus)
Sykehjem	13,43
Kjøkken	2,52
Merkantilt	0,6
Sum	17,55

7.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3830 Sykehjemmet

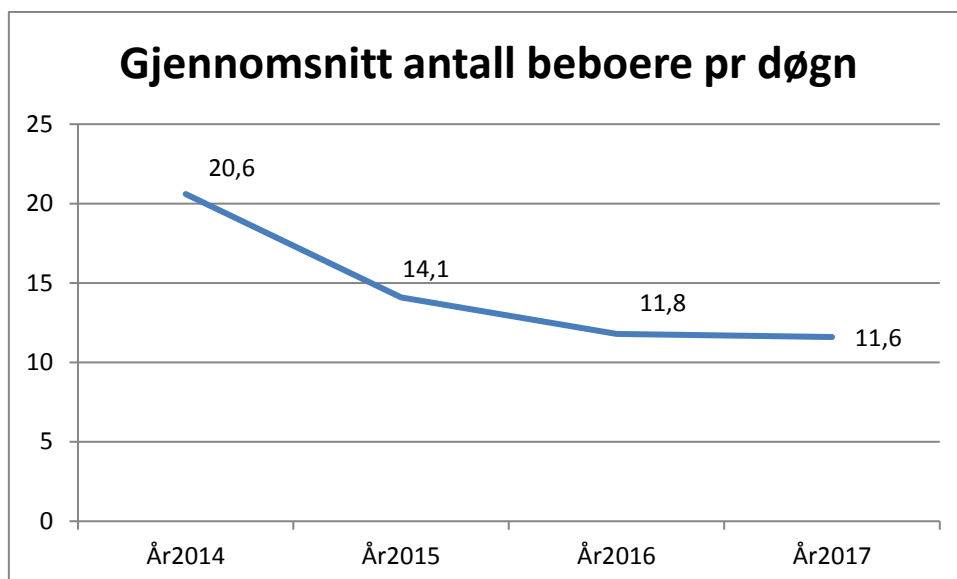
Ved overgangen til 2017 hadde vi inneliggende 13 beboere på langtidsopphold og 3 brukere på korttidsopphold. Vi har gjennom hele året hatt et stabilt lavt belegg på sykehjemmet med et gjennomsnitt på ca 12 langtidsopphold og 3-4 på korttidsopphold. Dette er trolig pga. de nyopprettede omsorgsboligene i Lyngmostuan som «tar over» mange av brukerne som en mellomløsning.

At antall brukere med behov for langtidsplass har gått ned, har i tillegg til andre tiltak vært en sentral faktor når det kommer til innsparinger økonomisk, spesielt lønnskostnader. Vi har redusert antallet vikar- innleier til det minimale, og heller sett på samarbeidsløsninger på tvers av avdelingene og at adm. stillinger har gått i avd. ved fravær.

I siste halvdel i fjor satte vi i gang med nye måltidsrutiner på sykehjemmet. Ved å flytte middagserveringen til et senere tidspunkt, og få inn et nytt måltid midt i dagen. Dette er vist positiv effekt hos pasientene. Mer stabil vekt og mindre uro på natt. Pasientene gir positive tilbakemeldinger ved bruk av frokostvert, hvor en av kjøkkenpersonalet er tilstede store deler av frokosten. Pasientene føler mer ro i fellesarealene.

Vi står nå ovenfor en endring i pasientgruppen. I 2017 har vi merket at vi har fått mer yngre og fysisk spreke pasienter. Dette har gitt en økning i antall korttidspasienter, hvor pasientene har fokus på rehabilitering. Vi har dratt erfaring av at det ikke alltid er lett å drive rehabilitering og sykehjem sammen, derfor har vi besluttet at alle korttidsplassene skal være faste og definerte rom. Vi har sett at den letteste måten å gjøre dette på, er å ha de 5 korttidsplassene på «Kårstua».

I året som har gått, har vi også åpnet ei «gammelstue», som ligger på sykehjemmets fellesareal, dette er ment som en skjermingsmulighet for de som har behov for det.

År	Liggedøgn	Beleggsprosent	Gjennomsnitt antall beboere pr døgn
2012	8253	119,0 %	22,6
2013	8 136	117,3 %	22,3
2014	7528 *	108,6 %	20,6
2015	5162	94,2%	14,1
2016	4856	88,7%	11,8
2017	4233	88,69%	11,6

Når alle 15 plassene ved sykehjemmet er belagt 365 døgn i året utgjør dette 5475 liggedøgn = 100 % belegg.

* I 2014 var belegget definert å være 19 plasser. Dette utgjør da 6935 liggedøgn= 100 % belegg.

For å få innvilget langtidsopphold, skal alle andre muligheter være utprøvd, som maksimalt tilsyn og bistand fra hjemmesykepleien og hyppige korttidsopphold, også kalt «rulleringsopphold». Tiltaksteamet har hatt større fokus på dette i år enn tidligere år, og derfor prioritert å styrke mer på bemanning i hjemmebaserte tjenester.

Bevegelser ved sykehjemmet i 2017. Tall for 2016 i parentes

Antall utskrivninger etter langtidsopphold, inkl. dødsfall	9 (8)
Rehabiliteringspasienter 535 liggedøgn	1,4 pr døgn
Avlastningspasienter 82 liggedøgn	0,22 pr døgn
Korttidsopphold utredning 30 døgn	0,082 pr døgn
Korttidsopphold(andre)	0,09 pr døgn

3840 Kjøkkenet

Kjøkkenet lager stort sett all mat fra bunnen av. Det satses mye på bruk av lokale råvarer og kortreist mat. Temaet ernæring blir satt høyt da viktigheten av riktig ernæring til beboerne er viktig. De ansatte på kjøkkenet jobber tett opp mot de andre ansatte i tjenesten, samt at en kostgruppe sammensatt av ansatte fra begge avdelinger jobber tett med kjøkkenet på enkelte satsningsområder. Innføring av det fjerde måltid ble gjennomført, med god virkning. Frokostvert fra kjøkkenet er også et prosjekt for å øke matlyst blant beboere, dette fungerer også veldig bra med tanke på ernæring.

Antall porsjoner som ble utkjørt på bygda i 2017 var (2016 i parentes): 1863 (2291) porsjoner, et snitt på 35 (44) porsjoner i uka. I omsorgsboligene ble det solgt 6573 (4347) porsjoner i 2017, dette med et snitt på 126,5(83,5) porsjoner i uka. Det er frivillighetsentralen og de ansatte i hjemmetjenesten som kjører ut maten.

Tjenesten er preget av stabilt og faglig dyktige ansatte med mye kunnskap om mat og riktig ernæring. Tjenesten er i 2016/2017 styrket med omtrent 20% stilling som fra Sykehjemmet.

7.2.3. Oppsummering og konklusjoner Institusjon (Sykehjem og Kjøkken)

Også i 2017 som året før har tiltaksteamet valgt å gi utskrivningsklare pasienter fra sykehuset, korttidsplasser. I forhold til samhandlingsreformen kan fortsatt se trenden med en økning av pasienter som blir utskrevet tidligere fra sykehuset og trenger rehabilitering/ korttidsopphold. Disse pasientene har andre typer utfordringer som er mer faglig krevende og som gjør at vi er avhengig av stadig kompetanseheving og kursing av ansatte.

«Gammel-stua» i tillegg til storstua på sykehjemmet, hvor vi skaper en trivelig atmosfære og muligheter for å drive aktiviteter mer skjermet ved behov.

I karnappet i korridoren har vi fått bygget en mini-mjølkerampe, skigard og har skapt et ute-miljø med fototapet på veggene.

De ansatte på sykehjemmet har farget tøy og ikke hvitt, da dette vil gi mindre institusjonspreg.

Frokostvert fra kl 08-10 i ukedagene videreføres. En fast person fra kjøkkenet har ansvar for frokosten og det brukes bevisste teknikker med pådekking og sansestimulering. Vi får da ikke påsmurt mat fra kjøkkenet. Kjøkkenpersonalet har eget tøy til bruk ved frokost-vert rollen.

Annen fordeling av arbeidsoppgaver; vi viser med skiltfarge på arbeidstøyet hvilken rolle og hvilke oppgaver vi har: «Rom»/ «Miljø»/ «Ansvarlig». Gjennom ukedagene har vi ulikt sansestimuleringsprogram; sang, øvelser, høytlesningen, spill, mimring, bilder, historier, lager felles lunsj på et stort bord i fellesskapet Det viser seg å være krevende for både ansatte og lederne fastholde denne endringen i arbeidsfordeling/organisering av arbeidsdagen. Vi fortsetter dette arbeidet, vi implementerer plattformen, vi øker kompetansen innen rehabilitering og demensomsorg, samt forbedrer dokumentasjon i EPJ (elektronisk pasientjournal) Vi har fokus på god kvalitet i tjenestene, trivsel for beboere og ansatte og god dialog med pårørende.

7.3 Re-/habilitering og mestring

7.3.1 Tjenestefang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall brukere
Hjemmesykepleie (bare)	15
Hjemmehjelp (bare)	13
Både hjemmesykepleie og hjemmehjelp	42
Trygghetsalarm	30
Omsorgslønn	3
TFF	19
Rus/psykiatri	50
Ergoterapi	79

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Berit Flatgård	1,0 (enhetsleder inngår også delvis i turnus)
Hjemmetjenesten	12,26
Hjemmehjelp	1,94
TFF	1,4
Ergoterapeut	1,0
Rus og psykiatri	1,5*
Sum	19,1

* 0,5 stilling er prosjekt Ruskonsulent

7.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3702 Ergoterapitjenesten

Ergoterapitjenesten har mottatt 192 henvendelser i 2017. 7 av disse ble ikke ferdigbehandlet grunnet sakens omfang. Responstid har ikke oversteget 3 uker, unntatt etter ferieavvikling. Formidling av hjelpemidler krever mye oppmerksomhet over tid når det må utføres utprøving, vurdering, utlevering, tilpasning, montasje og opplæring i bruk av hjelpemidlet. Som tidligere år har de fleste henvendelser kommet fra eldre med bevegelsesvansker og hørselsvansker, og i 2017 ble det utført flere reparasjoner og bytter på gammelt utstyr enn i 2016. Tjenesten har nesten ukentlig vært i kontakt med barn som har behov for tilpasning av hjelpemidler. Samarbeidet med NAV Bilsenter har vært større i år enn i fjor, og man ser at bilsaker er tidkrevende oppgaver. En mengde henvendelser registreres ikke da de løses fortløpende gjennom dagen /uken, for eksempel

forespørsler fra Institusjon og hjemmetjeneste. Tjenesten har, for å nevne noe, hatt ansvar for feilsøking, opplæring, bestillinger og monteringer i forhold til medisinskteknisk utstyr for Institusjon. Har bistått Frivilligsentralen i arbeid for å få Besøksvennordningen opp å gå. Tjenesten er fortsatt aktiv i forsøk på å implementere gode rutiner omkring rehabiliteringspasienter i samarbeid med sykehjemmet. Tjenesten har jobbet med tiltak for bedre utnyttelse av ergoterapitjenesten gjennom kunnskapsoverføring til personell i hjemmetjeneste og institusjon.

Koordinerende enhet (KE)

I dag finnes beslutning på 11 individuelle planer (IP), med 8 koordinatorene til sammen.

KE har hatt tre møter i 2017 hvor de har behandlet henvendelser, hatt fokus på livsoverganger, samt jobbet med definisjoner og forståelse i forhold til IP som verktøy, og lagring av IP.

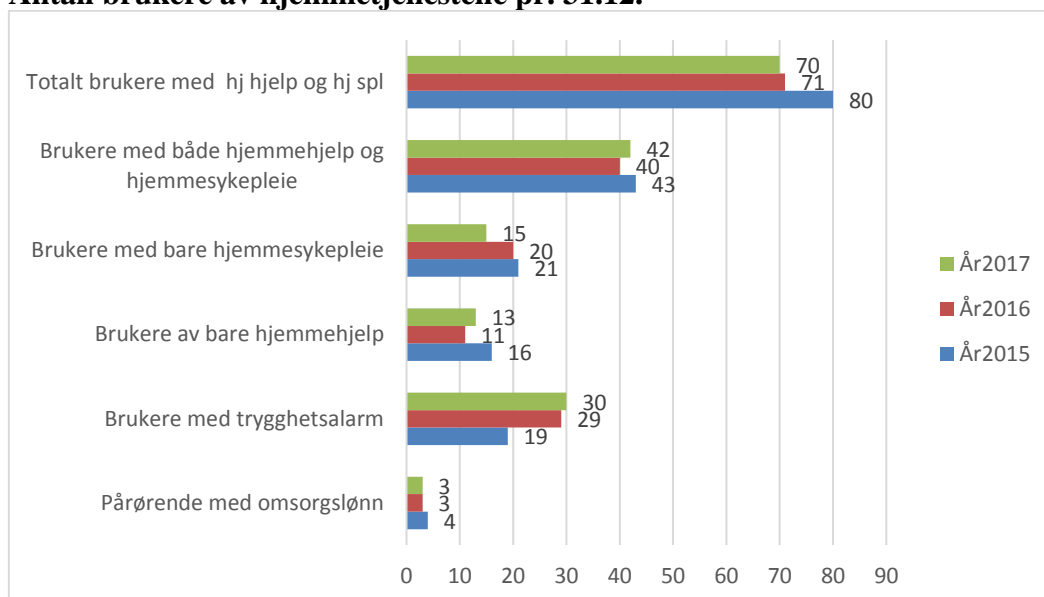
Systemkoordinator har arrangert to samlinger for personlige koordinatorene. I den første samlingen jobbet man med en case hvor ungdommer har IP og det oppstår interessekonflikter omkring målene i IP. Den andre samlingen ble avlyst på grunn av få påmeldte. Systemkoordinator har hatt gjennomgang av alle IP sammen med brukere.

3800 – 3810 Hjemmebaserte tjenester

Hjemmebaserte tjenester omfatter mange trinn på «omsorgstrappen». Det er alt fra de nederste «trinnene» med trygghetsalarm, matombringning, praktisk bistand, omsorgslønn, ett besøk pr uke til 5-6 besøk i døgnet. Spekteret på tjenesten er vid og det samme er brukernes funksjonsnivå og alder.

I tillegg til alle faglige og praktiske oppgaver med og for bruker, er det å gi trygghet til brukeren en viktig del av tjenesten, samt å hjelpe dem til å se muligheten for å klare en del selv. Brukerne har behov for mer sammensatt hjelp for å kunne fungere i egen bolig, og ofte bistand for tilrettelegging av boligen. Dette kan være en stor utfordring da en ofte kommer for sent inn i tilretteleggingsfasen. De fleste pårørende er positive til hjemmetjenesten og legger forholdene til rette og samarbeider for å finne de beste løsningene for brukeren. Vi har i 2017 hatt mye fokus på ernæring, og det 4. måltid ble innført med stort hell i omsorgsboligene. Måltids-tider er flyttet, noe som har hatt positiv virkning for beboere/brukere. Vi har også innført frokostvert, noe som gjør at det blir mer ro rundt måltidet og vi ser at de spiser bedre. Vi har også fått 10 nye omsorgsboliger i bokollektiv, dette er med på å styrke tjenesten og vi kan tilby riktig og tidlig plass for de som trenger det. Vi gir tilbud på riktig nivå i omsorgstrappa og unngår innleggelse i sykehjem. Det siste året har vi hatt mye fokus tilrettelagte aktiviteter for beboerne. De ansatte har miljø -vakt og rom-vakt, hvor den som har miljø skaper en aktivitet for beboerne i løpet av dagen. Dette er med på å skape en meningsfull hverdag for beboerne, å vedlikeholde/oppretholde ferdigheter, både mentalt og fysisk. Fokus på fysisk aktivitet og mestring.

Antall brukere av hjemmetjenestene pr. 31.12.

3812 Dagtilbud for hjemmeboende med demens, Helbladgården

I *Demensplan 2015* er det et mål at alle kommuner innen 2015 skal ha et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. I Tolga kommune er dagtilbudet ved Helbladgården, *Inn På TUNET*, videreført med plass til 7 brukere, med tilbud 2 dager pr uke. Å nå fram til nye deltagere, og å komme inn tidlig nok er et kontinuerlig arbeid, og en utfordring. Tilbudet er supplert med en lavterskel kvinnegruppe (se under) som gjør at vi kan komme i posisjon tidligere hos de som utvikler kognitiv svikt.

Enhetsleder mottar rapport hver måned om drift og aktiviteter i tillegg til at det er månedlige møter med leder for hjemmetjenesten, noe som er viktig for kontinuitet og oppfølging.

Det legges stor vekt på måltidene og fysisk aktivitet. Det sosiale fellesskapet gjennom samvær og felles opplevelser via turer og besøk i nærområdet, er med på å stimulere den mentale helsen. Stabilt oppmøte, positive tilbakemeldinger fra deltagere og pårørende viser betydningen av tilbudet, også som en nødvendig avlastning for pårørende. De kan da klare å stå i situasjonen lengre for slik å kunne forebygge og utsette en eventuell innleggelse i institusjon.

3813 Kvinnegruppe Helblad

Det ble i 2015 søkt om kompetanse/innovasjonsmidler og startet et lavterskeltilbud med en møteplass en dag i uka ved Helbladgården. Målet har vært å være et helsefremmende og forebyggende tiltak for å opprettholde fysiske, psykiske og sosiale funksjoner og dagliglivets fungering. En slik tidlig innsats vil være kostnadseffektivt for kommunen, innbyggerne kan bo og leve selvstendig hjemme lenger, samtidig som familie og pårørende vil ha kapasitet til å være en ressurs og støtte, når det gis et slikt lavterskeltilbud. Det har ikke vært knyttet noen bestemt diagnosegruppe til dette lavterskeltilbudet. Prosjektet er videreført med prosjektmidler ut 2017 og fra 2018 overføres dette til drift. Det er nå utarbeidet tildelingskriterier for tilbudet, og brukerne må søke på kommunalt søknadsskjema og søknaden vil bli vurdert i tiltaksteamet.

3450 Rus-/ og psykisk helsetjeneste

Rus- og psykisk helsetjeneste skal gi et lavterskeltilbud med individuell oppfølging, uavhengig av alder for innbyggere med rus-/og psykiske lidelser. Noen har tett oppfølging, mens andre tar kontakt ved behov. 1 årsverk er fast tilknyttet tjenesten ved utgangen av året 2017. En så lav bemanning gjør at tjenesten er meget sårbar ved fravær. Den psykiske helsetjenesten opplever å ha fått flere yngre brukere og brukere med sammensatte problemer de siste årene. Fra høsten 2015 har Tolga og Os sammen fått prosjektmidler til ei hel stilling, fordelt 50/50 på kommunene som ruskonsulent som styrker tjenesten på dette området. Dette har fortsatt ut 2017 også. Tjenesten gir undervisning om Rus- og psykisk helse i skolen, gir kurs og veiledning ved behov til andre ansatte i kommunen, og er en viktig del av kommunens kriseteam. Ansatte i tjenesten har tatt KID-leder utdanning for å kunne holde mestringskurs i depresjon, samt stadige ulike faglige oppdateringer og kurs. Ansatte er også koordinatorene i individuell plan for flere brukere. Det er økende press på tjenesten, ettersom flere skal få løst sine rus-/og psykiske helseplager i kommunen – og ikke i 2.linjetjenesten.

Rus-/ og psykisk helsetjeneste har det siste året endret organisering til enheten Re-/habilitering og mestring. Flere tjenester som alle skal bistå brukere i å mestre sitt liv hjemme, er nå organisert i samme enhet (hjemmesykepleie, hjemmehjelp, TFF, ergoterapi, rus-/ og psykisk helsetjeneste) Dette har medført en utvikling i forhold til økende samhandling og kompetanseheving mellom tjenestene for de enklere brukergrupper. Det er nå større mulighet for å fange opp brukere på en tverrfaglig og helhetlig måte. Endringen i organisering har medført at samhandlingen med legekantoret oppleves noe mindre.

Brukere pr 311217	Totalt 50
Ruskonsulent	19 (13 Rusproblematikk // 6 psykisk helseplage)
Psykiatrisk sykepleier	26 o/ 18 år og 5 u/ 16 år

I tillegg foretas engangssamtale/kartlegging med flyktningsbarn.

3891 Tjenesten for funksjonshemmede, TFF

I 2017 har arbeidet med å utvikle tjenestetilbudet innom TFF fortsatt og tjenesten driftes av 1.4 årsverk organisert under enhetsleder Re-/habilitering og mestring. TFF har fortsatt samarbeid med fagleder for psykiatri og ruskonsulent for Tolga/Os kommune der brukere med sammensatte behov vurderes for hjelpetiltak. TFF har kjøpt VTA-plasser (Varig Tilrettelagd Arbeid) på arbeidsmarkedsbedriften Tos Asvo for 2 personer i løpet av året. Tidligere var det for 3 personer, men en har oppnådd pensjonsalder og mottar dagtilbud for aktivisering og sosialt samvær oppå Omsorgstunet to dager for uken i TFFs sin regi. 2017 var første året som TFF har hatt Matgruppe i hele året (oppstart vinteren 2016). Opptil 10 personer har tilbud om å komme og spise sammen med oss hver onsdag. Først huserte vi i kommunehusets kantina men etter hvert flyttet vi til Vidarheim, grunnet plassmangel. I slutten av 2017 begynte planering for at utøke til to dager for uken. I november 2017 har TFF hatt møte med Fylkesmannen i Hedmark for et åpent samtale om hvordan tjenesten driftes, noe som var informativt for begge parter. I 2017 har vi hatt kontakt med

Tolga kommune – kommune med tæl

Røros vgs for å bedre kunne møte elever som er på sitt siste skoleår og er på vei ut i voksenlivet og som mest trolig vil trenge tjenester fra Tolga Kommune (TFF, NAV, Helse mv).

Brukere TFF 2017 (2016 i parentes)

Type tjeneste	Antall brukere	Antall timer pr uke
Boveiledning (opplæring i dagliglivets gjøremål)	8 (8)	21 t.
Støttekontakt / fritidskontakt	10 (10)	40t (+9 timer til transport)
Avlastningshjem	2 (2)	7 døgn per måned
Avlastning i institusjon	1 (1)	Hver 3. helg
Dagtilbud i institusjon	1 (1)	3 dgr per uke
Dagtilbud sysselsetting	1 (1)	8 timer per uke
Kjøp av VTA-plass	3 (3)	Totalt 1.9 plasser

Samhandlingsreformen

Pleie og omsorgstjenesten har et godt samarbeid med Sykehuset Innlandet, avd. Tynset. Pasienter skrives ut tidligere enn før, det er færre liggedager på sykehus og behandlingen fortsetter i hjemkommunen. Tolga kommune har klart å ta imot alle utskrivningsklare pasienter til rett tid. Vi har hatt kapasitet til å ta imot fra både sykehus og direkte fra hjemmet/legevakt gjennom hele 2017.

Intermediæravdelingen v/ Røros sykehus *kan* være et viktig supplement i de tilfellene hvor vi ikke innehar den rette kompetansen selv. PLO har ikke benyttet seg av dette tilbudet ved Røros Sykehus i 2017, og sist det ble brukt var 13 dager i januar 2014.

Det merkes et økende press på rus-/og psykiatritjenesten, ettersom flere nå skal få hjelp for sine helseplager i kommunen og ikke i like stor grad i 2.linjetjenesten.

KAD- somatikk

Utarbeidet et tilbud om *kommunal akutt døgnplass* sammen med 5 samarbeidskommuner (FARTT-kommunene) i Nord- Østerdalen, dette etter lovendringen 01.01.16. Tilbudet gis ved kjøp av plasser på Tynset Sykehus og tjenestetilbudet har fungert godt for kommunens innbyggere.

KAD- rus-/psykiatri

Fra 010117 ble dette en lovpålagt tjeneste for kommunene. I Tolga opprettet vi etter hvert et tilbud knyttet til et rom ved Omsorgstunet fra juli 2017. Prosedyrer er utarbeidet og tilbudet er benyttet av en pasient i 4 døgn i 2017. Tjenestetilbudet er under utvikling og evaluering for å bedre dette.

Frivillige organisasjoner

Mye frivillig arbeid utføres ved omsorgstunet av lag og foreninger. Det er alt fra besøk av barnehage, handlevogn fra sanitetsforeningen i Vingelen, kulturskole/skole, trekkspillklubb, sangkveld, bingo, kino og andakt. Frivillighetssentralen koordinerer mye av arbeidet samtidig med at de har ansvar for deler av matombringen. Frivillighetssentralen er en viktig samarbeidspartner for omsorgstjenesten og vi ønsker å videreutvikle samarbeidet og innholdet. Det jobbes nå med besøkstjeneste i regi av frivillighetssentralen og kommunen, dette i et samarbeid med Røde Kors. En utfordring en ser, er å få tak i nok frivillige, men vårfest og samling

med faglig påfyll for frivillige våren 2017 var vellykket. Dette planlegges i 2018 også. Frivilligsentralen gjør også en innsats for inkludering av flyktninger gjennom ulike tiltak og arrangementer.

Demensteam:

Et tverrfaglig team som utreder og følger opp brukere med demens og følger opp pårørende. Teamleder har 20% tid avsatt spesielt til dette arbeidet pr i dag.

Tilsyn

Vi har ikke hatt «tilsyn» fra fylkesmannen i 2017, men «besøk» i forhold til tjeneste for hjemmeboende med utviklingshemming. Det kom flere innspill til forbedringer knyttet til innhold i vedtak.

Arbeidstilsynet hadde tilsyn i desember ved rus-/og psykisk helsetjeneste. Dette medførte ingen pålegg, men ventilasjonsanlegg i bygget var et tema. Dette er nå planlagt utbedret innen juni-18 og avtaler med firma som utfører arbeidet på ventilasjonsanlegget inngått.

Omsorgsboliger

November -15 var det innflyttingsklart i Lyngmostuan- 10 nye omsorgsleiligheter i bokollektiv, hvor det er tilbud om å spise alle 4 måltider sammen med ansatte tilstede, eller i egen leilighet om man ønsker det. Her trives både beboere og ansatte. Et godt omsorgstilbud med tanke på å tilby riktig plass og tidsnok. Pr desember 2017 er alle 10 leiligheter bebodd. Det samme gjelder for de 10 «eldre» leilighetene i Kronmostuan. Det ble i desember 2017 gjort en ombygging av hallen/inngangspartiet ved Lyngmostuan, slik at vi fikk en lite kafé. Denne er blitt mye brukt til ulike aktiviteter som egner seg, og det er en fin variasjon fra de andre oppholdsrommene. Vi setter i gang ulike TV-program, Wii-spill, radio, stikkekafe, «fotball-pub,» mm. Gavemidler er brukt for å skape denne kaféen.

7.3.3 Oppsummering og konklusjoner

2017 har vært et spennende og utfordrende år for enheten Re-/habilitering og mestring. Som en del av prosjekt – «Tolga kommune 2020 – Robust og bærekraftig for fremtiden» har man fulgt opp føringene i styringsplattformen for Sektor Velferd. Plattformen gir sektoren en overordnet retning for arbeidet med tanke på en god, effektiv og bærekraftig tjenesteproduksjon innenfor de til enhver tid gjeldende rammer. Endringen i struktur har gjennom året satt seg, og det er etablert faste fagmøter i de ulike tjenestene.

Planlegger en fagdag i mai for alle ansatte, både på renhold, kjøkken, legekantor og helsestasjon i diabetesbehandling. Diabetesteamet har vært på kurs og vi har avtalt dag med kursholder. Her skal alle ansatte delta. Både innenfor sektoren og på tvers av sektoren.

Hjemmebaserte tjenester får også en elev fra Tolga skole som har arbeidslivsfag en dag pr uke, ca 1,5t hver gang. Dette vil gjelde fra etter påske og frem til sommeren 2018. Eleven er tenkt skal være med i forhold til frokostserveringa og det dette innebærer.

8. NAV Tolga

8.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder – Synnøve Narjord (statlig ansatt)	1,0 *
NAV/Sosial	2,5
Flyktingetjenesten	2,2
Sum	5,7

*NAV-leder statlig ansatt

8.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Nav består av et partnerskap mellom stat og kommune. Oppgavene omfatter lov om sosiale tjenester i NAV, arbeidsmarkedsloven og folketrygdloven. Det lokale partnerskapet evalueres årlig i møte mellom rådmannen, NAV Hedmark og lokal NAV leder.

NAV Tolga har 4,5 årsverk fordelt på 5 personer, iberegnet 2 statlige ansatte.

NAV skal møte det enkelte menneske med respekt, bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktiv virksomhet.

NAV-kontoret yter tjenester over et bredt spekter av kommunale og statlige tjenester:

- Økonomisk rådgivning og arbeid med gjeldssaker
- Saksbehandling/ økonomisk sosialhjelp
- Husbanken (bostøtte og startlån)
- Oppfølging av arbeidssøkere på dagpenger
- Sykefraværsoppfølging
- Oppfølging av personer på arbeidsavklaringspenger
- Avklaring mot uføretrygd
- Markedsarbeid og formidling av arbeidskraft
- Veiledning i publikumsmottak

NAV Tolga samarbeider tett med flyktingetjenesten, skole og oppfølgingstjeneste, psykiatritjeneste, ruskonsulent, koordinerende enhet, helsetjeneste og barnevern.

3510 Sosialtjenesten

Arbeidsstyrken ved sosialtjenesten er 2,5 årsverk fordelt på 3 ansatte. Det er 2 ansatte i hele stillinger og 1 ansatt i 50% stilling.

Kommunalt og statlige ansatte ved NAV Tolga samarbeider tett for å ivareta den totale oppgavemengden i NAV- kontoret på best mulig måte. Det legges vekt på å knytte behandlingen

Tolga kommune – kommune med tæl

---

av søknader om sosialhjelp og oppfølging av personer som står langt unna arbeidslivet opp mot forventning om aktivitet, mulighet for arbeidsrettede tiltak og overgang til arbeid. Brukere under 30 år har i 2017 vært gitt særskilt prioritet.

3521 Driftstilskudd TOS ASVO A/S

Arbeidsmarkedsbedriften TOS ASVO er et aksjeselskap som eies med like deler av kommunene Os og Tolga. Bedriften er godkjent for til sammen 20 tiltaksplasser, 5 plasser i tiltaket arbeidsforberedende trening (AFT) og 15 varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) for personer med uføretrygd. Varig tilrettelagte arbeidsplasser finansieres av NAV stat og Tolga kommune i fellesskap med fordelingen $\frac{3}{4}$ fra staten og $\frac{1}{4}$ fra kommunen.

3522 Driftstilskudd Meskano

Meskano er regionens største attføringsbedrift og tiltaksarrangør. Bedriften er eid av kommunene Tynset, Os, Tolga, Rendalen, Alvdal og Folldal. Bedriftens formål og samfunnsoppdrag er å avklare, kvalifisere og formidle personer fra passive ordninger til et ordinært arbeidsmarked eller til utdanning. Kommunen betaler driftstilskudd for varig tilrettelagt arbeidsplasser (VTA). NAV Tolga har hatt 2 personer på VTA-plass i 2017.

3530 Sosialhjelp

En gjennomsnittsberegning viser antallet 22 mottakere av sosialhjelp pr. måned i 2017. Det er samme antall som året før. Tallene inkluderer både personer som får vedtak om økonomisk sosialhjelp etter Lov om sosiale tjenester i Nav, og flyktninger som får økonomisk sosialhjelp i perioden før introduksjonsprogrammet. Det utbetales også økonomisk sosialhjelp til flyktninger under eventuell permisjon fra introduksjonsprogrammet (for eksempel fødselspermisjon).

Kun et fåtall sosialhjelpsmottakere er langtidsmottakere. Det er også få unge under 30 år som er langtidsmottakere av sosialhjelp. Antallet sosialhjelpsmottakere under 30 år var i alt 10 personer i 2017.

3531 Kvalifiseringsprogrammet (KVP)

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) er en rettighet som gjelder for personer i yrkesaktiv alder som har vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede muligheter etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven. Rettigheten er hjemlet i lov om sosiale tjenester i NAV. I dette tiltaket jobber stat og kommune sammen for å skape gode helhetlige tjenester for brukerne. KVP skal gi den enkelte nødvendig kvalifisering til arbeid, mestring og økt livskvalitet. Det er klare regler mht. deltakelse i programmet. Tolga har i 2017 hatt 1 deltager i programmet.

1220 Flyktningetjenesten i Tolga

Flyktningetjenesten er organisert som en egen enhet i NAV der NAV-leder er virksomhetsleder for tjenesten.

Tjenesten har i 2017 vært bemannet med 2,2 årsverk:

Koordinator for bosetting og inkludering; 100 % stilling

Programrådgiver for introduksjonsprogrammet: 70 % stilling

Folkehelsekoordinator: 50 % stilling

Tolga kommune har i 2017 bosatt i alt 15 personer inkludert familiegjennforeninger. De fleste av disse kom fra ordinære mottak i Norge. Vi mottok også overføringsflyktninger, folk fra alternativ mottaksplass samt gjennom familiegjennforening. Antallet bosatte samsvarer med politisk vedtak i kommunen og anmodningen fra IMDI.

Flyktingetjenesten i Tolga har gjennom mange år jobbet aktivt og godt i sitt integreringsarbeid. Hovedmålet er at flyktninger bosatt i Norge skal komme i inntektsbringende arbeid og kunne forsørge seg selv fremtidig.

I samsvar med sterke politiske føringer ønsker vi å spisse mer av våre ressurser mot arbeidsretting av introdeltakerne. Dette skal gjøres gjennom tettere oppfølging av språktrenings/praksisplasser og bedre kartlegging av flyktingenes kompetanse og evner. 9 personer har hatt språktreningsplass i 2017.

Gjennom tilknytningen til 50 % stilling som folkehelsekoordinator er det jobbet målrettet med å engasjere sivilsamfunnet i integreringsarbeidet. Flyktingetjenesten ønsker å være en pådriver for at lag, foreninger og enkeltmennesker i Tolga-samfunnet kan bli mer bevisste på hvordan man kan jobbe med inkludering i sitt daglige virke.

Tolga har i 2017 hatt 18 deltagere i introduksjonsprogrammet. Kommunen tilrettelegger deler av undervisningen selv, en dag pr. uke (onsdager) samt program i sommerferie og øvrige ferier gjennom året. Til sammen utgjør kommunens ansvar om lag 30% av den totale undervisningen tilknyttet introduksjonsprogrammet og voksenopplæringen.

8.3 Oppsummering og konklusjoner

NAV's hovedmål er flere i arbeid og aktivitet og færre på passive stønader.

De langsiktige og overordnede føringene for NAV i 2017 har vært:

- Økt innsats for å inkludere utsatte grupper på arbeidsmarkedet. Herunder har brukere under 30 år og innvandrere utenfor EØS hatt særskilt prioritet.
- Økt innsats for at flere arbeidsgivere skal få dekket sine behov for tjenester, styrke relasjonene og videreutvikle kontakten med arbeidsgiverne.
- Myndige og løsningsdyktige NAV-kontor skal gi et bedre tjenestetilbud. Tilrettelegge for brukermedvirkning og bedre brukermøter. Tydelige krav til aktivitet og mobilitet.
- Økt bruk av digitale tjenester i NAV skal frigjøre ressurser til oppfølging av brukere som trenger bistand for å komme i aktivitet og arbeid.

Selv om NAV Tolga er et lite kontor med få brukere er oppfølgingen av sosialhjelpsmottakere ofte tidkrevende arbeid mot langsiktige mål om økt grad av mestring i eget liv. Økonomisk sosialhjelp skal være en midlertidig løsning og et sikkerhetsnett der alle andre muligheter til egen inntekt svikter.

Å hjelpe det enkelte menneske til å ta ansvar for eget liv og balansere ønsker og rettigheter opp mot plikter og fremtidige muligheter, krever kompetanse og evne til både å motivere og

Tolga kommune – kommune med tæl

---

kommunisere med mennesker som befinner seg i en vanskelig livssituasjon. Sammen med brukerne skal vi fokusere på den enkeltes ressurser og muligheter. Det har vært gjennomført opplæringsprogram innen veiledning og inkluderingskompetanse for alle ansatte.

2017 har for øvrig vært et spennende år i forbindelse med prosessen fremtidig organisering av NAV i Nord-Østerdal. Det ble i desember 2017 fattet politiske vedtak om at det skal inngås samarbeid etter vertskommunemodellen mellom kommunene Tynset, Tolga, Alvdal og Rendalen. Både statlige og kommunalt ansatte har vært involvert og delaktige i prosessen.

9. Interkommunale samarbeid Tolga kommune inngår i

Tiltak	Form	Budsjett 2016	Budsjett 2017	+/- i %
FIAS	A/S	2 207 000,-	2 207 000,-	0 %
MeSkano	A/S	80 000,-	80 000,-	0 %
TOS ASVO	A/S	247 000,-	260 000,-	+ 5 %
Abakus (innkjøp)	A/S	273 000,-	281 000,-	+ 3 %
IKT Fjellregionen	IKS	2 719 000,-	2 940 000,-	+ 8 %
Revisjon Fjell	IKS	231 000,-	242 000,-	+ 5 %
Kontrollutvalg Fjell	IKS	143 000,-	149 000,-	+ 4 %
Midt-Hedmark Brann og redning	IKS	1 394 000,-	1 394 000,-	0 %
Nord-Østerdal Musiker	Vertskommune-samarbeid	65 000,-	66 000,-	+ 2 %
Teater i Fjellregionen	Vertskommune-samarbeid	11 000,-	11 000,-	0 %
PP-tjenesten. inkl logoped	Vertskommune-samarbeid	726 000,-	727 000,-	0 %
Arbeidsgiver-kontroll	Vertskommune-samarbeid	114 000,-	139 000,-	+ 22 %
Legevakt + AMK	Vertskommune-samarbeid	670 000,-	690 000,-	+ 3 %
Jordmortjeneste	Vertskommune-samarbeid	70 000,-	70 000,-	0 %
Barnevern (inkludert tiltak)	Vertskommune-samarbeid	3 803 000,-	3 421 000,-	-10 %
Geo-data	Vertskommune-samarbeid	430 000,-	430 000,-	0 %
Skoleledersamarbeid (TATO)	Vertskommune-samarbeid	479 000,-	528 000,-	+ 10 %
Kultur for læring (TATO)	Vertskommune-Samarbeid	0	140 000,-	+ 100 %
Krisesenter	Kjøp av tjeneste	115 000,-	117 000,-	+ 2 %

Tolga kommune – kommune med tæl

TFF (kjøp av institusjonsplass)	Kjøp av tjeneste	700 000,-	720 000,-	+ 3 %
Regionrådet for Fjellregionen	Avtalebasert samarbeid	90 000,-	90 000,-	0 %
Destinasjon Røros	Avtalebasert samarbeid	150 000,-	163 000,-	+ 9 %
Verdensarvsenter	Avtalebasert samarbeid	0,-	75 000,-	+ 100 %
Regionale n�ringssjefer	Vertskommune-samarbeid	100 000,-	0,-	-100%
Skatteoppkrever	Vertskommune-samarbeid	294 000,-	298 000,-	+ 1 %
Sum		15 111 000,-	15 238 000,-	+ 1 %

Kommentar: Interkommunale samarbeidsordninger utgjør rundt 14 % av kommunens totale budsjett. Økningen fra 2016 til 2017 er på 1 %.

10. Investeringsprosjekter i 2017

Nedenfor angis de investeringsprosjektene som ble vedtatt for 2017 og hva som er statusen pr utgang 2017. Prosjektets nummer i budsjettdokumentet angitt i parentes bak prosjektnavnet.

Beskrivelse og status hvert enkelt investeringsprosjekt:

10.1 (5.1.1) Oppgradering av bredbånd

Oppgradering av bredbånd i kommunen. Prosjektet skal gå over 3 år med første år i 2015. Behov stipulert til kr 500.000,- pr år. Investeringen lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Tatt ut av investeringsbudsjettet og er overført til drift.

10.2 (5.1.2) Gatelys

Tolga kommune har pr i dag pærer som ikke lenger er i salg. Av totalt 414 lyspunkter er det 294 som må fases ut/byttes i ny lyskilder. Investeringsbehov er totalt på kr 1 700 000,-. Det foreslås å fordele dette på to år, 2017 og 2018, men henholdsvis kr 1 000 000,- i 2017 og kr 700 000,- i 2018. Investeringen lånefinansieres.

Status pr 31.12:

AF gruppen er engasjert for å iverksette dette prosjektet sammen med ventilasjon helsesenteret. Prosjektet med gatelys må ha noe mer detaljplanlegging før iverksettelse. Dette er et prosjekt som går over to år.

10.3 (5.1.3) Utbedringer kommunale boliger

Investering/rehabilitering av kommunale boliger i henhold til plan utarbeidet i 2016.

Beløp kr 1 000 000,- pr år. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

To bad er renoveret. Det er satt opp 4 nye verandaer, og det er gjerdet rundt flere boliger.

10.4 (5.1.4) Dølmotunet - Restaurering av fjøstaket, låvebrua og bjelker i fjøset

Skifte de skifersteiene skifersteinene som er nødvendig, reparere låvebrua og skifte bjelker i fjøset. Anno Museum bidrar med midler i forhold til låvebrua. Prosjektet er anslått til å koste 375 000,- kr. Lånebehov for prosjektet kr 150 000,-.

Status pr 31.12:

Tolga kommune står som tiltakshaver for prosjektet, med Anno Museum som ansvarlig for den praktiske gjennomføringen. Anno Museum ba i vår om pristilbud med tilbudsfrist 1. juni. Det

forelå ingen tilbud innen tidsfristen. Det ser ikke ut til å være ledige håndverkere i regionen innenfor tørrmuring før i 2018. Prosjektet må også påregnes å bli 2-årig.

10.5 (5.1.5) Kommuneplanens arealdel

Rullering av kommuneplanens arealdel vil kreve ekstern bistand både i forhold til prosessjobbing og jobbing med plan/kart. Totalt stipulert til kr 600 000,- fordelt med kr 300 000,- på årene 2017 og 2018. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Planstrategien ble vedtatt i kommunestyret høsten 2017. Arbeidet med arealplanen starter opp i 2018.

10.6 (5.1.6) Tolgensli boligfelt – infrastruktur

Ny reguleringsplan og jobbing med å gjøre boligområdet mer attraktiv krever investeringer i form av infrastruktur stipulert til kr 2 200 000,- som foreslås fordelt med henholdsvis kr 1 200 000,- i 2017 og kr 1 000 000,- i 2018. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Det er utarbeidet et forslag til tiltaksplan og gjennomføringsrekkefølge. Det jobbes med å få på plass en trainee-stilling som skal følge opp blant annet dette prosjektet. Arbeidet med fysiske tiltak startes opp i 2018.

10.7 (5.1.7) Kommunehuset – nye systemer

Det er behov for nytt brannvarsling og innbruddsalarmssystem i kommunehuset. Kommunehuset må også over på et nøkkelkort system. Anslått investeringsbehov kr 350 000,- Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.08:

Gjennomført høsten 2017.

10.8 (5.1.8) Ventilasjonsanlegg og rehabilitering – Tolga Helsesenter

Ventilasjonsanlegget må rehabiliteres. Det må også skiftes vinduer og etterisoleres tak. Vil gi helt andre driftsutgifter i etterkant. Investeringen har blitt avventet i mange år med bakgrunn i ulike forhold og avklaringer. Det anses ikke lenger som aktuelt å flytte ut den aktiviteten som bedrives der. Helse, miljø og sikkerhet ivaretas ikke i dag på en tilfredsstillende måte ovenfor brukere og ansatte. Behovet for investeringer beløper seg til kr 2 600 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

AF gruppen er engasjert for å gjennomføre dette prosjektet. Oppstart i februar 2018.

10.9 (5.1.9) Trafikksikkerhetstiltak – Vingelen

Gatelys, sykkel- og gangsti på strekningen fra skolen og ned til innkjøringen Eggen Gårdsysteri. Statens Vegvesen har bevilget kr 300 000,- som kan brukes til prosjektet. Stipulert kostnad kr 1 600 000,-. Kommunal andel, kr 1 300 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Feste AS utarbeidet planer for gang og sykkelvei i Vingelen. Tiltaket er gjennomført høsten 2017. Prosjektet har blitt dyrere enn forventet. Endelig kostnad ikke klar.

10.10 (5.1.10) Lagerhall uteseksjon

Det er behov for å huse det som stod i Mjøllageret, samt utstyr til vannverk og avløpsnett. Egnet hall stipulert til kr 550 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Må utsettes til neste år. Tiltaket blir dyrere enn det som opprinnelig var forutsatt.

10.11 (5.1.11) Oppgradering kommunehuset

Det er behov for oppgradering både bibliotek og servicetorget. Bygget trengs også å males. Stipulert behov kr 1 000 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Man har valgt å se helhetlig på de tiltakene som skulle gjennomføres. Det er utarbeidet tegninger med forslag til flytting av servicetorget ned og det henger sammen med biblioteket. Kantina omgjøres til arrangement areal for bibliotek. Ny kantine for kommunehuset foreslår lagt dit servicetorget er i dag. Prosjektet har en høyere kostnadsramme enn det som er lagt inn i budsjettet for investeringen. Det utredes hva som kreves av utstyr. Så kommer man tilbake med et helhetlig konsept som eventuelt kan legges inn som investering i 2018.

10.12 (5.1.12) Detaljplanlegging ny barnehage og nytt kulturhus

Det er behov for ekstern prosjektlederassistans og arkitektkonkurranse knyttet mot mulig ny barnehage og nytt kulturhus. Anslått behov kr 350 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Mulighetsstudie ble vedtatt i kommunestyret i k-sak 60/17. Oppfølgingen av dette vedtaket blir gjort i 2018.

10.13 (5.1.13) Tak på Tolga kirke

Det er behov for å totalrenovere taket på Tolga kirke. Det er skifertak på kirken. Krevende og omfattende arbeid. Anslått investeringsbehov 1 400 000,- kr. Må gjennomføres forfordes over tre år. Det vil si perioden 2017-2019. Summen foreslås fordelt med kr 500 000,- i 2017 og 2018 og kr 400 000,- i 2019. Prosjektet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Fellesrådet har ikke inngått noen avtale om tiltaket ved utgangen av året.

10.14 (5.2.14) Energisparingsprosjekt

Felles prosjekt med Alvdal, Folldal og Rendalen i forhold til å oppfylle måle i klima- og energiplanene om energieffektivisering. Prosjektet som strekker seg over 3 år med en total ramme pr kommune på kr 832 000,- fordelt som følger: 2015: kr 295 000,- 2016: kr 356 000,- 2017: kr 181 050,-. Det er energianalyser som kjøres gjennom prosjektet. Det danner i igjen grunnlaget for å gjennomføre tiltak. Prosessen som kjøres i første fase må gjøres for å komme i en fase for å gjøre tiltak. Ingen kommune har kompetanse til å kjøre den fasen alene. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.08:

Det er ikke brukt noe av denne tilskuddsrammen for inneværende år. Tiltaket er avsluttet.

11. Investeringer – VAR-området – selvkost 2017

11.1 (5.3.1) Vingelen Rensepark – nytt basseng

Kapasiteten i renseparken er snart sprengt. Det krever et nytt basseng. Stipulert kostand kr 125 000,- Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Gjennomført i henhold til plan.

11.2 (5.3.2) Hovedplan – vann og avløp

Med bakgrunn i blant annet klimaendringer er det behov for å utarbeide en ny hovedplan for vann og avløp. Dette må gjøres gjennom en periode på to år og med behov for ekstern bistand. Stipulert kostand totalt kr 700 000,- fordelt med kr 350 000,- på årene 2017 og 2018. Investeringen lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Driftsassistansen Rambøll er i ferd med å utarbeide plan. Ferdigstilles 2018.

11.3 (5.3.3) Sandfilter – Vannverket

Sandfilteret har vært ute av drift en tid. Denne barrieren sammen med UV-filter er avgjørende for stabil drift og god vannkvalitet. Stipulert investeringsbehov kr 1 875 000,- Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Nytt vedtak i kommunestyret i sak 16/17 der investeringsramme ble økt til 4.280.000. Tiltaket er i gang. Tilbygget er under oppføring. NOKA har fått anbud på arbeidet med nytt filtreringssystem (Celluloseacetatmembran), og tiltaket gjennomføres så fort som mulig. Det er imidlertid en bestillingstid, monteringsstid og iverksettelsesfase på totalt 12 uker. Slutføres februar 2018.

11.4 (5.3.4) Ledningsanlegg – Vingelen

Det gjenstår å legge avløpsledning til hyttene og setrene i Vingelen. Dette anlegget har stått på planen for utbygging siden 2009. Kostnad kr 562 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Ledningsanlegg er planlagt, befaring er avholdt og tiltaket planlegges utført høsten 2017.

11.5 (5.3.5) Utbedringer av vannkummer og hovedledningsnett – vannverk

Det er sterkt behov for opprustning og rehabilitering av kummer og hovedledninger. Kostnad kr 562 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Det er lagt ny sjøledning i Tallsjøen, og det er utbedret noen vannkummer.

11.6 (5.3.6) Prøveboring grunnvannsbrønn

Det er behov sikre både en reservevannkilde, muligens ny hovedvannkilde. Det ble i 1995 gjort forundersøkelser for grunnvannsforekomst i Erlia. Det ønskes nå å gjøre en undersøkelse av vannmengde og vannkvalitet på denne grunnvannskilden. Kostand kr 250 000,-. Beløpet lånefinansieres.

Status pr 31.12:

Tiltaket er under planlegging i samarbeid med vår driftsassistanse Rambøll, men ikke igangsatt.

9.7 Oppsummering – generell kommentar og vurdering:

Rådmannen vurderer det dithen at de fleste investeringsprosjektene er i god rute eller under planlegging i tråd med det som er vedtatt og innen rammen av de midlene som er avsatt.